

Памятна Книжка

Cedo

ГАНЧОВА

1528-1960

Издание Ганчовского Комитета
в Соед. Шт. и Канаде

ПАМЯТНА КНИЖКА

СЕЛО

ГАНЧОВА

ГОРЛИЦКОГО ПОВІТА, НА ЛЕМКОВЩІНІ

1528 -- 1960

Издание Ганчовского Комитета
в Соединенных Штатах и Канаді

ЦІНА \$1.00

ТИПОГРАФІЯ ЛЕМКО-СОЮЗА
556 Yonkers Avenue Yonkers, N. Y.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Памятну книжечку, котру начинате читати, издал єдноселочанський комітет ганчовянів на еміграції в Соєдненних Штатах и Канаді. Книжечка издана для того, щоби хоць тим способом будущому потомству, як тих ганчовянів, котри розсіяни по світу, так і тих, котри повернулися з насильного виселення в своє родне село Ганчову, Горлицького повіту на Лемковщині, оставити памятку, в котрій они будуть знаходити славне прошлое своих предків. Из той історії они будут воодушевлятися на нових путях будущого.

Ганчовяне на протягу історії свого життя в Карпатах заслужили собі на признання и на то, щоби ставити их в примір єдноселочанам других лемковських сел. Они все крепко держалися завітов предків, помагали собі взаємно в трудних умовах, а в кождій народній угрозі солідарно виступали с другими передовими селами Лемковщини.

Подобно, як історія каждого лемковського села поділена на два етапи, домовий и еміграційний, так и ганчовяне виділили великий процент свого населення на еміграцію, головно в Соєдненінні Штаты и Канаду. И ту на еміграцію ганчовяне слідують неизмінно завітом своїх предків, взаємно собі и своєму селу помагают и с остальним лемковським народом приймають активну участь в будові народного життя. Они помагают будувати парафії, церкви, школи, запомогови братства, общественны клубы и народну организацию Лемко-Союз. А уж найбільше ганчовяне прославилися жертвами и трудом при будові нашого Карпатогурского Центра в Юнкерс, Н. І. На их долю выпала головна опіка тым Центром. Недаром місто Юнкерс лемки называют американском Ганчовом, и за тоты заслуги ганчовяне удостоилися того, што они не смиють и не можут быти забыты.

Но на першом місці ганчовяне на еміграції показали патріотизм и любовь своему родному селу Ганчові и оставшоїся там их близьшої и дальшої родини, котрой спішили с матеріальном и моральному помочом. Штоби успішніше туту помочь подати ище в 1932 року меже єдноселчанами в Юнкерс, Н. І., завязался Ганчовський Комітет котрый скоро послі того устроїл перший ганчовський кермеш, на який зышлися єдноселчане и сусіди из подальших місцевостей.

Другий і уж добре організований ганчовський кермеш отбыл-ся в КРА Центрі в Юнкес, Н. И., 5 сентября 1954 року, котрий ви-шол славно, як даяке общенародне предприятие.

Третий с ряду Ганчовский Кермеш отбудеся 4 сентября сего 1960 року, тоже в Карпаторусском Американском Центрі в Юнкес, Н. И., в означенованию котрого выходит тата памятна книжечка о сели Ганчові в світ.

Тата книжечка, хоц в малой мірі, выполнит в том направлению свою задачу. В книжечки "Село Ганчова" наш читатель познакомится с важкішими событиями, які село переживало в близком и давном прошлом. Ту, хоц коротко, сут описаны условия и недостатки среди яких село боролося за свое существование, за свой розвой, за права и свою свободу. Книжечка тата єст первом тога рода историом юного села жеже лемками. Быти може, што история не совсім полна и не совсім точна, но в основном село Ганчова встae перед нами в своей головной постати, формі, чертах и характері так, як люде о ней зна-ют из документов, и як ёй памятают из правдивого быту.

Хоц бы история и не была вполні точна, то и так она причиняется до того, што в будучности она стане фундаментом не лем-полянійской истории самой Ганчовы, але и початком истории остальных пятисот лемковских сел по обоих сторонах границы, с котрыма Ганчова, яко неотъемлема часть, ділила свою судьбу за многи столития життя в Карпатах. А єст надія, што тоты истории помогут направити судьбу, отновити життя и укажут лекшу путь в будучность цілому лемковско-му народу.

ЕДНОСЕЛЬЧАНСКИЙ КОМИТЕТ ГАНЧОВЯНОВ
В СОЕДИНЕНИХ ШТАТАХ И КАНАДІ.

ЯК ПОВСТАЛА ГАНЧОВА

В С Т У П

В зеленых Карпатах по обою берегах рікі Ропы видно лемков-ски села, которых история дуже интересна, еднак, до сего часу не въявленна. Историю юного с многих тых сел хоц приближено написати на подставі собранных материалов с ріжких документальних жерел.

Лемковска церковь в селі Ганчова перед
войном. Поставлена в 1871 року.

О основанию Ганчовы трудно докладно дашто написати. Відо-мо єст, же в Карпатах, меные больше, на територии теперішньої Лемковини заселяло в доисторичных часах славинске племя бло-хорваты. Лемки мали быти потомками того племени, а назва их повстала от слова "лем". Справы тоты не сут докладно через ученых разслідженны, и длятого піт достаточно научово объективных докумен-тов, абы на их основи описати початок Западной Лемковини, а в том и села Ганчова.

Кристина Пієрацка в своїй изданої в 1939 року книжці "На шляхах Лемковщини" подає так: Казимир Великий, король польський, в Санчі 1359 р. в присутності королевських урядників надав барз великих добра, то єст землю і ліси на обох берегах рік Ждуні і по обох берегах ріки Ропи і єй допливом Іоанові Гладищові за заслуги його отца Павла для Владислава Локетка с тим, щоби Іоанн Гладищ зкладав ту села і міста (на майдебургском праві), надавав назвы, спроваджал осадники, котрі за витягнання і карчуування лісов, були зволнены от податков, ріжных обовязков труда и служби войсковой на 20 роков. Гладищ и його потомки мали быти панами тых сел. Двадцет літ життя без податков, ріжных данин и можности будовы соби дому и основания якой-такой господаркы, притігали в горы ріжных людей. Осадниками, согласно книжки "На шляхах Лемковщини", мали быти четирі етническі группы: елемент русский, волоський, польский и словацкий. Того факту, што в XIX и XX віку лемковски села замешкали майже на сто процентов русским населением не можна инакше пояснити, лем так, что першими жителями тых лемковских сел было русске население, хон Кр. Пієрацка о том выразно не говорит, а осадники польські становили основу польських сел поставших поздовж ріки Ропи: як Шимбарк, Ропа и т. д.

Основание сел тривало довгы літа, але уж на протягу от 1359 до 1528 роков, королевски комисаре ствердили слідующы села: Ропа, Лосе, котре было о много старше, Устье Русске, Ганчова, Высова, Ближнарка, Квятоня и Смерековець. Іоанн Гладищ и його потомки були панами тых сел до 1581 року. Потом был Адам Бжеский. От XIV віка в міру прибывания населения начали организовати парафии. Кто в Ганчові заложил першу парафию, не маем відомості. Єдинак, то певые, што в 1528 року Ганчова Высова творили єдину парафию, и тата дата, если не власнішша, повинна быти уважана за початок русской парафии. Розвой лемковских сел наступал повольно, бо до того причинялися трудны условия життя в Карпатах. Треба соби представити, что в селах далеко положеных от міст и больших обще-ственno гospодарских центров, культура ишла дуже повольно. Села праив замкнены в собі, где жадной дороги не было. Люде іздили по лямни, дощевыми вьюбами або ріками. Не трудно было о несчастны выпадки среди ночи або в часах весняной оттепели. Аж коли в 1876 року началася будова дороги от Ропи через Устье Русске до Высова, а от туда на Угры, оживился рух, вистало больше заинтересование до життя в каждом напрямі.

В том самом часі началася еміграція до Америки. Перший с Ганчовы вийшах Михал Дуркот (Купець), с тых Дуркотов, котрі мешкають коло теметова. За ним пішла його жена Параска, родом с Чирнай с дітьми. Понеке в короткій муз єй помер, вернулася и отдалася до Квятоні. (To всьо памятат Мелька Хутко (Перун). Числит днесь 85 літ). Слідующими емігрантами были: Михал Фецица, Семан Вандзіляк и Емilia Дошина. Сден из тых емігрантов — Михал Фецица

того року, то есть, в 1959, помер в Шенандоа, Пеннсильвания, переживши в Америці 70 літ.

БУДОВА СЕЛА ГАНЧОВЫ И ЖИТЬЯ ЕИ ЖИТЕЛЕЙ

Ганчова село єст подовгастом по свойой формі. В середині села єст церковь и школа. Домы будуваны переважно довшом стіном до дороги, котра тягнеся полночном стороном понад село. В домах широки лужка на высоких ногах, вздоли стіни — лавки, стол и жердка на вішання лахов. На полицях цільй ряд чистеныхъ горцов. Стаяні на худобу звычайно была сполучена с мешканымъ домом, а шпихлір або сыпанецъ особно. Черезъ тыждень робота, неустанна робота. Але коли пришла неділя, то всі святочно убрани идут до той прекрасной церкви на службу Божу. Газдове с великим повагом, а газдні кус змучены, бо всіх треба накормити, а себе и діти прибрести.

В тых часах, коли ище не было виліву міста на село, газда убералася в долгу чугу або коротку гуньку. Чугані с великим ковніром и тороками, то быт обязательный строй до щілубю. И чуга и гуня роблены с власного сукна дома и сбитого в фолюші Венжинка в Устье Русском. Яя я пришла до Ганчовы в 1915 року, гунько было дост, але чуг барз мало. Носил ице старый Вандзіляк (Стесінка) и Мерена. Шкода, что то загинул.

Газдні и дівчата кромі фарбанок укладаных, як гармония, носили прекрасные тибетовы кабаты, червены, зелены, а старши жены чорны с квіточками. Материал был первого гатунку, купуваний переважно в Бардійові. Строй украшalo опідча, горсет, запаска. Ганчовянки носили дробны коралики.

Мало відомостей можна собарти из XVII и XVIII віков, бо так, як по Першой Сітвотой войні в 1914 р., майже всі акта остали ненарушены, то по Другой Сітвотой войні в 1939 барз дуже важных документов пропало. В XIX столітию знаме уж о русских учителях и русских священиниках, котрі были правдивими любителями лемковского народа и для него праві с посвящением працували.

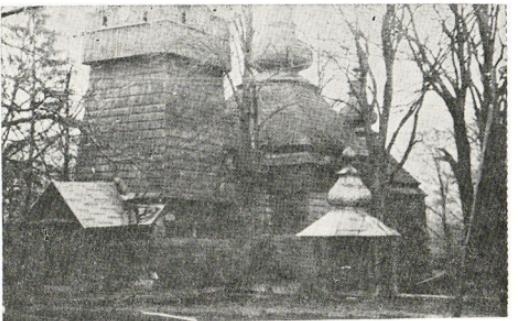
ИСТОРИЯ ГАНЧОВСКОЙ ЦЕРКВИ, КОТРА ДНЕСЬ ЖДЕ НА РЕМОНТ

Церковця, котра разом с своими вірными пережила добры и злы часы, не єст аж так барз стара, и стояла бы ище довгы літа, если бы била в отповідном часі консервирована. Мае уж близко сто літ. Согласно слов Данька Фецицы, котрый мае днесь 76 літ, то подмуркы под туту церковь давал його дідо Матвей Фецица, померший в Ганчові в 1914 року, проживши 85 літ. Дионоз Микуляк был майстром, а о. Обушекевич парох, котрый был в Ганчові до 1885 р. давал малювати. Побудована она в том самом місци, где стояла попередна церковь в тот способ, што в міру того, котя поступала будова новой церкви —

стару розбирали. Церква була дуже богата. Родаки з Америки дуже о ню дбаали. Што-ж! Пришла Перша Світова війна, всі гроши пішли на воєнну пожичку. Єдни говорят, що дев'ять тисяч корон, інші, що 90 тисяч корон. Котра сума правдива — не знаю. В той час австрійська корона мала велику вартість. Кромі грошей пішли два звони, остал еден дуже старий, говорят, що іще з перед XVI століття.

Пришла Друга Світова війна в 1939 року, знов оберто церкви з звонами через січовиків для укріплення німецької воєнної машини, котра і так пропала. Ганчовяне, єднак, в дуже смисlnий спосіб скhовали великий звон, фундаторами котого були лемки в Америці, а заступили го малым школинським звоном. Днесь церкви стоять смутна, опустошена, серед величезних каштанів, свідків тих всіх страшних історій, які ту водилися. А котрый с ей вірних проходить мимо ней, хилит голову і прошептує в голос: "Боже, Боже, таж то наша церковь, в яком она поневірку, а мы не в силі їй ратувати."

Кто, коли і як начал в Ганчові провадити науку з браку правдивого жерела утвідти трудно. Найстарші селянє, живущі в пер-

Опустошена по причині насильного виселення ганчовська церковь. Середня баня на церкви упала, дощ ліє і сонце світл в церковь через діри на даху. Після повороту парусів ганчовських родин з виселення, правительство Польщі призначило церковь, як пам'ятний забыточок і призначит 175 тисяч злотих на консервацію той старинної структури. Согласно тому, она буде отбудована в той самой формі, з такого самого тесаного дерева и покрыта гонтами, як була і попередню сбудувана. Ганчовський Комітет из Америки и Канади тоже приділив красну сумму из своих фондів на отбудову церкви в родному селі.

шої половині XIX століття говорили, що наука була тут проваджена от давен-давна, бо найстарші люди в Ганчові молилися в церкви з молитвениниками, а то значить уж були грамотними. С Ганчови, як бу з россадника, виходили на цілу околицю діваки і народні учительни. Тут находилися такоже славні громадські писарі, протокольники, як Петро і Василь Пирог, котрі писали православні документи на цілу околицю. Першим фундатором школинського будинку, як подає школинська хроніка, була Тереса Гудницка, ділчика, живуща в Ольпініях, за Горлицями, котра рок-точно без оплати дарувала для школи опал. Ніт, єднак, в залученому писмі хроніки, ци і учителя оплачувала. Школу, котру она уфундувала, була будована гдеся перед 1800 роками на пісках, бо в 1813 року вода єй забрала. В парадіальних актах знаходиме, що в 1818 р. способних дітей до школи було 68 хлопцов і 26 дівчат. С того записалося на науку 54 хлопцов, а лем 6 дівчат. Видно, що примусу не було лем добра воля і охота. В том часі до Ганчови були прилучені село Ріпкі, але до школи записалося лем 9 хлопцов. Головном причином того була зла дорога. В церковних книгах нашла міс, ровнож, таке урядове письмо, писане до всіх народних школ в Галичині. Подаю так, як єст:

С дня 12/12 1818 р. ч. 291, в котрому австрійський монарх Франц Йосиф подає, як слідує:

"Nauka religii powinna byc we wszystkich szkołach galicyjskich, gdzie jest młodzież obrz. gr.-kat. udzielana przez kapłanów tego obrządku w języku ruskim — przecież również według możliwości starać się nalezy by się dzieci pisać i czytać uczyły po ruski. W szkołach do których chodzą tylko dzieci obrz. kr. kat. cała nauka powinna byc w języku ruskim, a po polsku powinny nauczyć się czytać i pisać. W szkołach obydwu obrządków nauka powinna byc podawana według nauki religii. W miejscowościach, где jest ludność mieszaną wolno gminom gr.-kat. obrządku ruskie szkoły budować i utrzymywać. Dekret ten wydany 12/12, 1818 r."

Не долго по том декреті, бо лем в три літа поздніше таке читаме письмо:

"С дня 15 листопада, 1821 р. ч. 8181:

Гр. кат. Консистория в Перемышли признае школу в Ганчові, яко найлипше проваджену в горах реєскритом виріжкила и то губернія належним декретом з дня 11 жовтня 1826 р. ч. 55241 остало подтверджене и ширкулярним рестриктом з дня 8. X. 1826 р. ч. 317 оголошением остало.

Першим учителем, о котром свідчать школинські акти, була Петро Федак, через 40 літ, а по нем Афран Пирог до 1851 року. Першими духовними учителями при той школі з 1801 р., були: о. Іван Алексонич, адміністратор і Іоанн Менцинський, парох, померший в Ганчові в 1828 р. Вспомну, що попередно, як вспоминають церковні акти, священиками в Ганчові були: Михаїл Андрейович, Йосиф Петрович,

померший 14 жовтня 1798 р. Потом, коротенько, Василій Станчак і Йосиф Петрович, померний 3 augusta 1801 р.

Перший школиний будинок, о котром уж знаме, стоял на пісках недалеко церкви, але, коли в 1813 року (за Федака), забрала го вода, то через кільканадцят літ діти училися у газд виїзняних комнатах. От 1828 року, пафію обінял о. Іоанн Криницький і був в Ганчоні до 1842 року. О. Іоанн Криницький родився в 1797 року, а вищвіщений в 1825 року. Он занялся щиро своєму пафію. Не мог смотрити на науку дітей в тісних виїзняних комнатах. Яко любитель народа и молодежі, на першому плані поставив будову школи. При кооперації учителя и при помочі колляторів, замешканых в Ольпінах, громада виставила 4-избовий школиний будинок. Дві світлицы призначено на класи, а дві комната для учителя. Понеже в тоти час учителем был Петро Федак, посідаюши свое господарство и дом, то дві комната довший час стояли пусто.

В 1836 р. шематизм перемышльської Епархии подає, что гр. католиков Ганчовской парафии было 1032 душ, а в дочерной церкви в Ріпках 414 душ. Наука в той обширній школі отбивалася регулярно, діти робили прекрасний поступ. В 1842 р. обняв пафію о. М. Ко-пистянський, священник о прекрасных прикметах характера, так як и його попередник. Школна наука прододжала бы си нормально дальше, як бы не нещастний випадок. Toty дві волни школни світлицы громада была приулужена солодкими словами коллятора Рогавского виїзняла його лісничому Михалкову Мандзяре. То власно не вишло на користь, ани школі, ани громаді. Tot лісничий в день Стрітення Пр. Бог. Діви дия 15 февраля 1948 р., в часі богослужіння пішов на попловання, а кухарка через неосторожність причинила пожар и школа споріла. Люди, видячи велику небеспеку для церкви и сусідних будинков с великим посвічниню гасили огень, но надармо, бо половина школи згоріла цілковито, а с другої лем сліди остали. Громада зажадала от коллятора слушної помочи до отбудови школи, еднак, tot помог лем до отбудови тых двох комнат. И так, в єдной маленькой комнаті мешкал учитель, а в більшої поберали діти науку в числі от 80 до 100 дітей.

В тых дуже тяжких обставинах приходит до Ганчови уч. Демянчик в 1851 р. От найдавнішых часов обовязки учителя связаны были с обовязками дьяка, за што поберал от громады 64 зл. р. и 40 грощей. (зл. р. — золотых рињских). С той сумми лем 25 зл. р. и 60 гр., а решта в депутататах, т. е. зерно, хліб и інши състнни припасы.

Доперва громада, идуча с духом часу, под проводом пароха о. Михаила Коництянского собовязалася платити своему учителюви 155 зл. р. и 40 гр. рочно. Totu ухвалу високий цисарско-королевский уряд замістничий во Львові затвердил с датом 24. IX. 1858 р. ч. 24178 и школу народну, яко тривальну (штатну) оголосил. Утворено школину коміссию, котра мала на цілі упорядкувати школныи справы, а в першом ряді платити учителя. На члені той коміссию сколосился так-

же сын Адама Рогавского "Квірин", котрый с упованиею отца за-видувал лісами. В поліпшання быту учителя, добровольно жертвувал облигации на 300 зл. р., от которых процент 15 зл. р., мал пльнути до тых 155 зл. р., платы для учителя. Была то лем обіцанка, котрой tot пан николи не дотримал. До того, по той обіцанкі и його отец отка-зался даваного школі от непамятных часов с панскими дісов. Была то велика кривда и для школы и для громады. Мимо ріжких трудных обставин ганчовяне дуже радо посылали діти до школы. Ту не было дітінни, котра я знала бы читати и котра в церкви не молила бы ся с книжечки. Ту не треба было жадного примусу, бо каждый отец, кожда мама уважали бы за ганьбу, кажду карнупу упоминку. С початком каждого школьного року подля звичаю с давен-давна місцевый парох по проповіді прочитал в церкви виказ дітей в школьном віку обовязаных до школы. Коли в 1865 року, в самой Ганчові было 110 дітей, а в світлицах с трудом можна было помістити лем 90 дітей, то 20 наймолодших зволинено. Было плачу и наїканя не мало. Треба было великих усилий из стороны учителя Д. Демянчика и пароха о. Ко-пистянского, штобы родичов успокоити. До школы в Ганчові нале-жали и Ріпки — было там уж 50 до 60 дітей в школьном віку. Понеже приступ до Ганчови в часі зими был дуже небеспечный, то учащали ту лем старши діти, а для молодших за старньом пароха о. Коництянского повстала в Ріпках школа помочниця, до котрой два разы в тиждні, звичайно поподнінні іздія учителя с Ганчовы в цілі про-вірки о поступі в наукі. В часі виїзду учителя до Ріпок, в школі про-видав науку місцевий парох — прекрасна и полезна кооперація — учителя с світлицником.

Громада Ріпки дуже солидно спониляла свой обовязок взглядом учителя в Ганчові, а и своему місцевому помочникови не отмовляла помочи.

Што родич дуже радо посылали дітей до школы, а воспитатели не щадили труда над вихованьем дітей, видно с нотаток вписаних в визитацийній книгі через школьного радцу Д-ра Махера, котрый от року 1859 до 1868 три разы отвідил школу и даючи свои похвалы в книгі посічений. Дуже часто трафляються случаи, што тяжку и вы-травлю працу непокони якісний злый дух, котрый через неприхильне отношение до школы, затриват милу атмосферу меже учителями, а родичами дітей. Такий случай трафляє и ту в Ганчові. Попередно уж испномулам-м, што коллятор Адам Рогавский отмовил школі опалу. Штобы ничым неоснованый поступок усправедливити освідчил: "не даю школі опалу, бо молодежь не робит добрых поступков в наукі". Але и ту справедливость побідила. С давен-давна практиковано, што при конци школьнаго року отбивалися испыты дітей, на котры, кроме родичов и місцевых властей приїзджали школныи и духовныи власти. И ту в школі отбивался такий испыт под проводом учителя Демянчика и о. Михаила Коництянского, пароха Ганчовы, декана и пред-седателя той школы. Но испыт до "Визиторе Бук" остали вписаны

слідуючі слова: Понеже парафіяльну и школьну канцелярію про-
ваджено в языку польском, то подаю дословно, як было вписано:

"Podpisani obecnie właścicielce Hanczow i Kollarowie Patronatu przysłuchujący się popisowi uczniów trywiatnej szkoły miejscowej w Hanczowie w przekonaniu naszem znajdujemy znakomity postęp tutejszej młodzieży obojęt płci: w zasadach religii w języku polskim, ruskim, pisaniu, liczeniu i geografii. Uwielbiając wykład katechizacji i pracowitość Pana Demianczyka w obyczajowym prowadzeniu młodzieży z wdzięcznością filantropijną wymieniamy wielmożnemu ksiedzu Michałowi Kopyściańskiemu jako Parochowi, Dziekanowi i przewodniczącemu tejże szkoły nasze uszembienie i podziękowanie. Olby w moralnosci ludu błogie skutki pracy jego w długie lata przejść mogły serdecznie życzymy.

W Hanczowej dnia 22 maja 1866 r.

Adam z Rogaszyna herbu Rola Rogawski m. p.

Teresa z Chłodów Rogawska m. p.

Józef Hrabia Stadnicki m. p.

ЯК ДАВНІШЕ ОТБЫВАЛАСЯ В ШКОЛІ НАУКА

Діти сходилися до школи по звичаю, на голос звонка. Наука начиналася о год. 9 до 12 с єдногодином перервом, то єст, до години 1, а кончилася о год. 3-ой. Лем старшы діти оставали до години 4 на науку співу. В неділі і свята на знак звонка сходилася старша молодежь на повторительну науку. Переважно через одну годину читали то біблійну історію, то катехизм або читанку предзначенню до IV класу. О год. 2:30 сходяться всі діти на катехизм. Понеже в літі діти пасли худобу, то час провадження науки був достосований до потреб населення. Наука була уділяна с книжок призначених для школ. Кромі русского и польского языка до предметов науки належали: писанья, читанья, грамматика, рахунки, початки географии и наука читанья німецкого языка.

От найдавніших часів надзор над школами был в руках місцевого пароха и выбраного через громаду єдного с газдов. Та історія школи от 1800-1868 роков, подтверджена подписами и громадском печатью.

Ганчова, дн. 5 вересня 1868 р.

Іван Онущак, начальник громады

Максим Чопарь, школьный надзорца

Димитро Демянчик, научитель.

Тоты найдавнішши відомости списаны через Д. Демянчика за-
хованы в парафіяльних бібліотеках. Списаны в языку польском. Аж
поздніший парох о. Йоанн Літоновский туту историю отнашол и
доручил уч. Русинякови, чтобы тот акт влучил до школьной хроники.
Тоты відомости связаны зо школом и точными датами, числами
и отписаным смістом с писем урядовых, вытягненых с парафіяльных

актов, подалам в хронологичном порядку, бо школьнна хроника была
зложена аж в 1892 року.

СЛОВО О ШКОЛАХ В ІНШИХ СЕЛАХ ЛЕМКОВЩИНИ І СПОЛУПРАЦІ РУССКИХ СВЯЩЕННИКОВ С УЧИТЕЛЯМИ

Мушу вспомнити, что о. Копистянский, тогдашний парох в Ганчові не лем с учительем сполучувал, але и циро дбал о ублагороднение характеров свойой паради, о чом свідчить книга Общества Воздержанности от уживания горілки в Ганчовской пафии начатой в 1844 р., где через еден рок, бо до 1845 р. записалося 360 особ. Коли уж в Ганчові учащало велике число дітей, де отбываются испытати учеников в присутності родичов, місцевих школъных властей, духовенства и высокопоставленных людей, де будуют школу за школом, бо єдну в 1813 р. забрала вода, друга уж краси и простора спалилася в 1843 р., третя дуже мала и невыгодна, а четверта побудована в 1881 р., має прекрасну світлицу школьнну и мешкане для учителя дуже просторне и выгодне. Люде сознательно стремяся до доброго, а знаючи свой обовязок — точно його сполняют.

Для каждого любителя народа, меже такими людьми и для таких людей працювати, то радость и удовольствие. Натомість, як смутно вспомнити, что в тих горах, в тих чудесных Карпатах, было ище много таких сел, где жадной школы не было. В таких селах сами люде отчували потребу науки и сами своими силами тяглися до

Перед школьнним будинком в Ганчові, послі повороту
парудесяни родин из насильного виселения на запад Поль-
ши. Перед школом Параска Сокол, по мужі Корбеляк
с дітіном.

школы. Ганчову тоді ставили в примір. Всюди початок був барз тяжкий и трудний. Громада нанимала собі в зімі такого чоловіка, котрий умів дашто почитати и писати, звичайно дъяка, котрий поздніше нераз остал учителем.

Яка-ж то наука. Діти сходяться до винанятой світлиці, где учаться читати и писати. Наука така іде барз тяжко, діти звичайно учаться читати с книжки на память, но писати трудно. О дівчата меньше дбають. И родичи и учители кажуть: хлопці што іншого, а дівчині потребніша кочерга... За туто працу, такий учитель доставал дакус грошей, а люде по черзі приносили дашто істи. Для подтвердження правдивого стану річі, подаю: Першим учителем в Квятони быв Марко Гижка, котрий обняв ту посаду в 1890 року. В Новиці первішим учителем быв Венделізович, котрий в дуже тяжких обставинах, днес не до подумання, начал учити в 1875 р.

В Ганчові по о. Константином обняв пафарію о. Теодор Обушкевич. За його усилими побудувано нову школу (1881), которая ище до ныні існує. Дбал он дуже о поспішенні быту господарів, и за його проводом откупили ганчовяні ліси и ґрунта от дідича. Діло велике и полезне. Як чула-м, а ище давніше, он всю для народа —нич для себе. Як много можна зділити, где ест така правдива любовь. Коли перевиносяс до Устья Русского, пафарію в Ганчові обняв о. Іоанн Літінський — от 1885 до 1897 року.

В тому часі над школами одобрано консисториям, а надано царсько-королевським (ЦК) школним Окружним Радам. Учителям заборонено утримувати дъяківку и громадську писарку. В 1890 року учитель Демянчик пенсіонований по 40 літах учительської служби переноситься до Высовы, до свого маєтку. По нім до Ганчови пришол Марко Гижка, котрий на власну просьбу переноситься из Квятони до Ганчови. Єднак, по року служби, бо в вересні 1891 переноситься до Лосі. Послі річної перерви до Ганчови пришол Русиняк в 1892/3. В слідуючому році, то ест 1893/4 запроваджено на першом ступені науки фонетику. Ту треба зазначити, што діло не в самом слові фонетика — повідженено, што дітям лекше учитися без тих твердых букв "ѣ, ы, ѿ", котры выкинено, а в дійсності ходило о то, штобы отчужити галицько-корусский язык от великорусского языка. Ц. К. Окружна Рада видала рівночасно розпорядження, штобы всі учители и школи на радині місцевы писали фонетиком, а не як дотеперь, етимологиом. В слідуючом році 1894/5 уж всіх клас книжкы были писаны, лем на четвертом ступені оставлено давніу. В 1896 року громада Ріпків осталася винята из связи школы в Ганчові, с причини злой коммуникации.

По коротком урядованню о. Симеона Чижовиця (лем пару місяців) пафарію обнимат о. Іоанн Титар от 7. П. 1898 до грудня 1941 р.

Через долгы літа число школьных дітей утримувалося от 90 до 110. От часу до часу, як в каждом селі, так и в Ганчові, діти хворіли на шкаржину, дифтерію, коклюш, чирвійку, а павет на чорну осну

(в 1916). В часі епідемии школа була все заперта. В 1911 року в маю з'явилася на небі Комета "Галея", о которой газеты дуже писали, а в горах викликала она великий пострах меже народом и предвиджения великою лихо. Як бы в отповідь на тоты припущення слідуючий 1912 рок быв фатальний. Осінь бывала так схотна, якой найстарши люде не памятали, бо от 4 вересня до конца жовтня дощ надал безперестанно. Погнило зерно (овес), коници, а компери, которые ище недогнили люди выбирали с болота. А як знаме, компери, то найважайший продукт в горах. Мимо тяжких обставин школа в Ганчові розвивалася, бо в том самом році. ЦК Окружна Школьна Рада в Горлицях іменувала другого учителя Филипа Наконечного, а коли tot переносюся, пришол Пелюцак, а по нім Качорівна, котра тяжко захворіла, то на іх місце пришол Жаркович. Среди таких обставин пришол 1914 рок.

1914 РОК, ТО РОК СВІТОВОЇ ВОЙНИ И ГРОЗЫ ДЛЯ ЛЕМКОВСКОГО НАРОДА

Пережитя той воїни памятаю вісі лемки, а гроза тых страшных злонів переходит с покоління на покоління. Чом? Якы были причини?

При конці червня 1914 р., подали газеты цілому світу вість, что наслідник австрійського престола Фердинанд д'Есте и його жена остали убиты в Сараєві, в Боснії. Наслідком убийства наслідника престола викликали світову воїну. Уж 27 июля 1914 оголошено мобилизацію войска, котре в пятьох днях было стягнене. По селах плач и нарікання, то старенька мати сына оплакує, жена мужа, діти отца, сестри брата и т. д. В августи Австро-Венгерська монархія выповіла Сербії воїну. Ціла Европа стала в огні. Много молодих людей пішло на воїну, а тых, что остали ище горьша судьба встрітила, бо на фальшивы доноси той не так ище тогды великої группы здрадників зо входу, котри спообливими рускі посады в цілі розбития русского народа (то потребне было німцям) группа тата была, єднак, дост вистарчоюча, штобы заполнити перший концентраційный табор в Талергофі русскими людьми с Галичини и Лемковщини, бо лем за єдно слово "русский" австрійські жандарми стріляли, вішали и слали в лягір. В Ганчові як раз перед воїном заложено читальню им. Михаила Качковского. То уж был аж занадто добрий доказ и причиняна до арештования ей управы. На перший огень забрано и загнано в Талергоф управителя школы Русинка, Антона Сокода из Брыльвики, Дмитра Лукачина и Стефана Микуляка (Було). Русиняк уж не вернула. В Ганчові учил 22 роки. Там в лягрі заражений плямистым тифом закончил життя и там остал похоронений. Оставил жену и кількою сонсів незадометреных, недорослих дітей, с которых наймолодша Надя, прекрасне дівчатко, котру називали "крячком", бавилася с моими дітьми, бо бывали в єднаковом віку. Вдова по Русинку жила в Ганч-

ві долги роки. З великим трудом дала образование той Наді, щоби мати кут на старості, але що-ж? Так, як отець в Першої Світової війні, так і она в Другої Світової війні стала жертвою таких самих українських націоналістів, котрі за ціну, обіцяну им німцями "Самостійної України" показалися найліпшими агентами на нацистській службі і каждого, хто з ними не пішов' нищили безпощадно.

Ціль 1914/5 рок не було в Ганчові наукы. Школа була окупирована військами, учителя тоже не було. В новібрі зачали переходити через село і отпочивати: то піхота, то конніця австрійська, а под сам кінець декабря з'явилися козаки. По цільних горах удекувалося австрійське і русське військо.

Цілу зиму були стички зо змінним поводженням. Послідний напор війни ту в горах був 4-5 мая 1915 р. Войска російські цофнулися, а австрійські пошли за ними. Життя зaczalo ся нормувати, но мене в 1914/15 не було в горах. В кількох тыднях по арестованню мужа і багатьох селян в Ждані — мене, яко подозрілу зо симпатією к русським, а тымчасом "небеспечну" женичину вивезли з дітіном до Бардайова і лишили разом з женом о. Дуркота, тоже арештованого, оставшом без средств до життя. В коротці війска російські заняли Бардайов, достали зме подводи і вернули зме ся до Ждані. Коли ту знову наступил фронт, то евакували мене в околицю Закопаного. В іюні завозила мене школьна Рада в Горлицях до повороту, даючи кілька посад до вибору. На просьбу о. Титаря выбрали Ганчову. От іюля 1915 зачала-м тру працювати. Наука отбивалася нормально, без найменьшої перерви. В р. 1916 на другу силу пришла М. Вітвицка. В том році починається австрійський цісар Франц Йосиф I, а по нім засідає на престолі Кароль I, но війна починається даліше, а хоц не видно пожарів сел і міст і не чути гуку армат і йойку більних солдатов — наслідства війни сут страшні. Отчуват то учительство і школництво. Брак рук до праці, брак ремесельників і роботника, брак отців, мужів, синов. На висших класах в осені і на весну трудно утримати ліпшу фреквенцію, бо часто на плечах такого ученика спочиваєт утримання цілого господарства. От 1918 р. управителем школи в Ганчові зостає Алексей Вислоцький, талергофець, вернувшись из війни. Учителька Вітвицка вертат до Бучача. С концом того року пережили мы велики держави зміни. Австро-угорську війну програва, а на руїнах Австро-угорської монархії натворилися славянські держави — так і повстала польська держава з начальником Пильсудським на чолі. Належить вспомнити, што от 1921 р. инспектором школинм зостал Станислав Данецький. Он в цілом повіті старалася двигати школництво, не поминул і наших гор. В 1923 р. дає третью силу — Марію Гладиковну, котра мешкат у Феща Хутка (Перуна), а в январю 1925 р. куратором школинм в Кракові нашу 1-кл. школу зреорганізувал на 3-кл. декретом из дня 24/2 1924 р. ч. 1554. Инспектор Данецький был добрым поляком, любил свое, але шанувал и наше. То його слова: люблю визнавати руські школи, бо виджу ту

солидну працу, а тот народ такий симпатичный и так добре смотрит my из очей.

Інспектор Данецький, где лем учительство мало охоту провадити працу поза школину, ишол на руку. То-ж и в нашей школі в 1929 по-будовано в великой салі школину сцену, без кривды для дітей, бо другий будинок школинъ был в Марківці.

Отновлено читальню им. М. Качковского. Не было богато книжок того Общества (бо цілій міх тих вартостных книжок забрал постнерук в 1914 р.), але все штоси в селі знаходилося. В тягу служби by инсп. Данецкого отбылся в школі в Ганчові дві конференции, на которых было понад 20 осоb з учительства инспектора и иинши школини власти. Обі лекции были проваджены на русском языку, бо той историчной назвы не годен змінити. По закончению конференций в присутності всіх инсп. Данецкий высказал такы слова:

"Школа в Ганчові, то друга школа в повіті, где уровень науки так высокий, а діти так чисты и мили, что трудно от них очи одорвати".

По 10-х літах його инспекторской праці пошол на пенсію, а учительство цілого повіту, яко заслуженному человіку на полі працы освітової меже народом вручило памятковый альбум, где были знімки всіх школ в повіті і дуже сердечно його попрощало. На закончение он отповіл: "Для такого єдного дня вартало жити и працевувати ціле життя." Он помер доперва в 1958 р. от несчастливого выпадку, бо були спалені газом во власном мешкані. Чесь його памяті!

КОМАСАЦІЯ

В р. 1927 зачали Ганчовяне думати о комасації ґрунтів. Велике діло, правда, але часто було чути, аби лем добре и справедливо інженери поділили. Не єдному може тяжко було ся с тым погодити, што його улюбленый кавалок по дідах і прадідах, зрошеній потом, перейде в іинши руки, але надія на поправу быту взяла гору и всі згодилися на комасацію. Не єдной газдині сердце голосніше стукнуло на мысель: Боже, прецін ся так не налітам по тых загонах из єдного конця села на другий..

Найбільше во знаки дали ся сінні роботи, бо лук в Ганчові много, то лука, там лука, то тут треба грабати, там до кіпок складати, а тут ся хмарит, дощ на карку. Біднятя, граблі на плечах, пот ся ліє, але робота иде Лемкінно труд не легко зломит.

Комасація проводилася з рамени інж. Сколишевского інженер Войтович зо своїми колегами Іоаном Пшибылом, Дердзінским и Сінцом. Коли уж роспочалася комасаційна праца, то всі іинши спрацівали на другом плані, бо очи всіх жителів громады и их заинтересовання звернені были на то велике діло переміни господарки и перебудови села. В 1931 р. комасація кончилася. Общественна криєсть велика, бо виділено прекрасный пляц под будову народного

дому и под нову школу. А господар? Каждый меньше більше задоволений з малым винатками (бо ище ся тот не вродил, чтобы всім догодал). Каждый має грунт в одном або двох кавалках. Перед комасацію общар цілой Ганчовы поділений был на ріли, которы но-сили назвы от попередников и так: Штекливка, Микуляківка, Косарівка, Богівка, Бодачарівка, Искіпщина, Шовтыство вишне и нижне и так даліше.

Інженер Войтович полюбия лемковске дівча Марисю Дошна и з ньом ся оженил.

ЖИТЬЯ ГАНЧОВЫ ПО КОМАСАЦІИ

По скончанию комасаціи в 1931 р. земледільство зачало подноситися, можна уж было при розумной господаркі, солидной и вытревалой парці думати о добробыті, а при том не было той непотребной страты часу. Уж можно было троха больше интересуватися общественными ділами, до чого ганчовяне мали незаперечену охоту. В том спокойнійшом трибі життя и праца школына поволи зачала привертах характер больше общественный. Молодежь школына давала много представлень, переважно о прекрасном змісті из книжочок Общества М. Качковского.

В цій повни ішла общественна праца молодежки старшой. Уж в 1930 р. завязался театральний кружок. Отбылося много прекрасных представлений. Добрано штуки о як найбольше вартостными змістом, виховавчим на тлі життя народного и релігійного, як "Вертеп в Карпатах" або "Вифлеємска ночь". Праца тута отбывалася переважно в зимі, але часто и в літі, бо кромі представлений в школі были ріжни сходини, связанны з читальним им. М. Качковского. Молодежь засмакувала в той культурі, а стары ради на то ся смотріли, беручи участ во всіх добрых ділах и николи в ничом не отмовляли в помочи. В школі двері для всіх были отворены, всі чули ся свободно и добре. В проваджению той культурной працы помогали и замісцева русска интеллигенция. И так: пок. инж. Сергей Дуркот из Крыніці помагал при будові сцены и собраниях читальни. Мгр. Емilia Яновицка проводила курс готовління с дівчатми и молодыми газдинями. Др. Романовский тогдашний студент медицины в 1934 р. провадил хор через вакации. Принимали мило ганчовяне на своих сходинах або народных праздниках гостей из Крыніці, якими были: уч. Трохановский, Др. Гнатишак, а из Устья Русского о. М. Соболевский с родином. В тых то часах окончил студии мой и мойой доньки ученик П. Фецина, найліпший член лемковского народа.

Штубы не сідіті в жидковских кішенніях, а який такий грош здобыти на помочи членам и на общественную ціль, то думали люде о кооперативі. В связи с tym громада выслала трох хлопцов Теодора Фецину, Семана Хутко и Ивана Сокола на курс кооперативный во Львові. Кромі того позднійши выслала еще громада Семана Хутко на

курс диригентов во Львові, штобы мати своего диригента. Кооператив розвивался прекрасно. Муж был касиером, знался на справах фінансовых, бо перед Першом Світовом войном провадил молочарню в Ждан. Дуже радо принимал рады в справах кооперативных от уч. Николая Юрковского и не одну годину пересидили, думаочи над спрашами общественными. Уч. Юрковский дуже часто помогал нам при уряджуванию представлениями, бо любил таку народну роботу. Прекрасно выпала 950-ліття роцница Крещения Руси утравелання памятником з образом св. Володимира. Памятник тот стоит до днесъ.

На том празднику было величезне число людей из наших сел, много замісцевой интелигенции, бо праздник тот выказувал правдиве чувство русского населения.

Хочу вспомнити о отношениях в том часі поляков до лемков. До Высовы съїзжалося в літі много людей працы на отпочинок, штобы отдохнуть свіжым горским воздухом, штобы посмотретьі красоту гор, а при том слuchaю и тот барвный строй лемковский (фольклър), послухати их звучной бесіди и співу красных лемковских пісень. Здавалося тогдаш, што якаси тревала симпатия завязуяся меже тими дво-ма сусідующыми народами.

Днесъ, як же инакше — ци то зостане на все? Напевно ніт. Прийде час, што буде доброе, лем терпеливости потребно.

НАУКА В ШКОЛІ В ПОСЛІДНИХ РОКАХ ПЕРЕД ВОЙНОМ (1939)

Наука во всіх школах на Лемковщині отбывалася в русском языку, а польский язык был, яко предмет и то в старших классах, але в послідних роках перед самом войном впроваджено язык польский, яко выкладовий, а русский, яко предмет. Библиотека в школі складалася переважно из творов польских писателей, як Сенкевича, Минкевича, Крашевского, Конопницкой. Тоты творы около 150 томов достала школа в Ганчові, яко нагороду за взорцеве проваджене библиотеки. От часу до часу в школі мешкано, коли походилася молодежь, переважно дівчата, то читала зме творы Наумовича, которых прекрасный зміст потігав всіх, бо был достосований до думання сельского народа. Повісті з тых часов, коли то среди людей панувало пьянство, темнота, а ввязи с тым нужда среди найнизовьших — вязкаливи в умах молодежи поровнання давнійших, а теперішніх часов. Якоси зла, або заздростна людина, што життя молодежі скупляєся коло школы донесла до школьной Рады в Горлицах, што учитель заложил в школі читальню им. Качковского и так з Горлиц пришла на то отповідь:

"Gorlice, dnia 8 Lipca 1939 r.

Kierownictwo szkoly w Hańczowej doniesie, kto kiedy i za czym pozwoleniem przerobił służbowe mieszkanie nauczyciela na czytelnię imienia Kaczkowskiego.

Inspektor szkoły Gunia."

Перед самим воїном в літі 1939 карна військова комісія, переходячи через Ганчову, казала зняти зо школы и кооператива надписи рускіи и польськіи, а заступити их лем польським.

Во время тых 20 літ, то єст от 1919 до 1939 рр. послі розвала Австро — лемки потрафили отбудувати свои господарства, отижили читальні им. Качковского, бурсі для дітей, повставали кооперативи, а лемки з вродженом інтеллігенціоном горнулися до той культури. Щи tot гмах доробку в такм розвитку культуры и стремления до лішшого завтра має пропасти? Будучность нам покаже.

РОК 1933

З вибухом війни інспектором для школ лемковських зостал Ст. Батюк, упр. школы в Висові. Тепер впроваджено до науки "українську мову". Війна си уж точить, фронт далеко, на око дост спокойно. Доперва, коли німці заатакували Советський Союз, тоді tota сама укр. інтеллігенція (выйтвор австрійской политики, інакше нова гра, повставши в 1891) подносит голову в пересвідчению, што тепер будуття "самостійної", такої самої, як в першій світовій війні, зчиняют провадити роботу. Єст оказия до позбуттяся людей, котры з нима не пойдуть на поду здрядницу роботу. Тож на Лемковщині панує террор, організований через У. Д. К. (Украинский Допомоговий Комітет) и через січовиків на гітлеровській службі, котрих командиром был Петрушка. Січовикам помагают місцева укр. інтеллігенція, виполяючи листи іменами усмортених жертв. На самом початку, бо дnia 25/VI. 1941 року из Ганчовян сут арештованы: Мой муж, бывший талергофец, упрв. школы, наша донька Саша, уч. в Квятоні, Петро Фецица, уч. в Радоцині и Надя Русиняк, уч. в Смерекові. Всіх іх вивезено до Ясла на голод, неволю и інши мукы.

По кількох місяцях зостали выпущены з наказом обняття посад на інших селах. В кілька місяцях позднійше т. єст 21 листопада забирают німці всіх учеников гандльової школы в Горлицях, меже котрия был и мой сын Родион (12 літ), мешкаючи тоді в рускій Бурсі в Горлицях. Повідомлю мене сейчас проф. Максимович, тогдашній настоятель Бурсі. Поїхали до Горлиць а из Горлиц до Кракова, где засталася всі тоти діти в лягрі. При помочи лаповки віддергали дітину из их лап. Никто не был певный завтрашнього дня. На кожде закликання німців мусіла быти добровора худоба на мясо, яйца, масло и т. д. И як бы кто осмілиться для себе забити телятко, тому грозила певна смерть. Лем украинці были спокойни и певни себе, бо мали преція потерпіти німців. Молодежь забрали до Німец на роботу, а тоти, что зостали, ходили до окопів. Кілько там от німців потерпіли, добре памятаю — не єдному крові потекла. Але же лемко вытревалый и не легко задоміться так морально, як и физично, свідчит о том пісенька, котру, ілучи из окопов тихонько співали.

ОКОПЫ

Як окопы мы копали, то о пятой зме вставали,
А о шестой каву брали и до збирки поспішали.
Ще зме кавы не выпили, по лопаты зме летіли.
Як лопаты зме забрали, ище кромпач нам додали,
Як кромпачи звыбирали, то до трийок поставали.
Змучили зме ся наша доле, ним мы дішли на то поле.
Німці на то не зважали, до роботи наганяли.
Трьох над нами все стояли, "льос арабай тен" все кричали.
Не барз на то мы зважали, помаленьки зме копали.
О десятой зме сідали, хліб сплеснілый дойдали.
О пів першої обідали, а о першої зме вставали,
А на обід была зупа, літра води, една крупа.
Зупу зме скочтували, под дерево зме вильяли.
А як пришла тата година, бер на плечи всьо начиня.
Коло кухні треба стати и на бльочки зачекати.
А и бльочки нам не дали, же помалу зме копали.
А як бльочки зме достали, то по каву поспішали.
За заплату ті достали, котры яйця, масло дали.
Ище домів ём не дішла, поліція за мною пришла.
А я на то не зважала, в тюрми сой поспала.
Поліція з села пішла, а я знову домів пришла.
Мы окопы не забудем, поки в світі жити будем.

Ганчовяне все ище не занедбали свою прекрасну народну лемковскую ношу, як можна видіти и на той весільной фотографии у Соколов и Дідиков, взятой послі поворота до своего родного села в 1959 року.

РОК 1943 — АРЕСТОВАНИЯ ПО РАЗ ДРУГИЙ

В 1943 року було знова арестовання лемків і знова из Ганчови три жертви пали на доноси українців з того Допомогоve Комітета.

І так, 30 липня 1943 року арестовано Славця в Мушині — Сашу в Радочині і Нікола Дуркота, молодого кравця. Забрано их подступом в дни 6 вересня 1943 року. Не вернули уж, згинули мученическом смертью 24. вересня 1943 р. Тепер война добігат к концу. Німці зостали побити і розбити, а "самостійній" українці шукали по дорогі, утикаючи до Америки або Чехословакії. Часть по-слідних недобитков втіч через Ганчову і Ріпки, через тута самы окопы і запоры, які поробили при помочі ганчовянських дітей. За німцями втічуть всі, котрих жене нечиста совість, а як добре им было на той лемковській святій землі меже тым спокойним народом. Лемків покривджені морально і матеріально, але руки чисты, не спламлені кровлю невинних, очі ясны, поднесена голова.

ПЕРЕСЕЛЕНИЕ

Історія життя лемків з закінченням війни не кончиться. В 1945 року наступат переселені до Сovieтского Союза, більша часть села виїждає на Восток, а решта застається дома. Сумно — кто зробил ліпше? Яка доля чекат єдних і других?

В Ганчові, єднак, спокійно, праця іде нормальним трибом. Аж тут в 1947 р. несподіванно виселяють позосталых лемків под експортом польського войска. Опуштають свої domy, свою землю і zo жалюм в сердці идут там, где их назначили польські власти. А чым досталися на місце презначення, то пережили tot експортуючих працевиво пекло.

По візьді лемків на опущені землі приїжджают польські осадники, не приготовлені до тяжкої управи горської каменістої землі. Тоти осадники, што уж в Ганчові осіли на стає в ліпших хатах — управлюють ґрунт в поблизу, а дахи землі застасали ядовицями. Великий смуток тягнеся от того поля неуправлінного. Кажда рослинка, каждый камінчик, як бы говорил: верний, прямовитий лемку, и при провад мене з поворотом до давніго стану, а труд ся оплатит, бо зелених Карпат горского воздуха, сонця, котре ту ясніше світит и раннього голосу зазулі них не заступит. Але інша судьба. Поволи стары хаты валаются, а і нових, што раз менше, никнут, як камфора. Не было кому шанувати долголітнього доробку лемка. Коли отвіділам Ганчову в 1951 року, то вид страшний, як по епідемії. Як страшно было ся дивити на хати без вікон, бо преща знамало каждого єї жителя. В обратній дорогі затрималася в Горлицях, был ярмарок, надармо шукали лемка, убраного в гуньку з фірком дерева, з начисним або лінняним полотном на продаж. Шукали дальше в надії, што встрічі зграбну лемкінно, убрану в барвну одежду и так, як давно

продаючу гриби, лісни ягоды, або продукти свого виробу, як масло, сир, яйца, курята і дуже смачну брэндзю. Трудно, не ма никого, и ци буде іще даколи инакше?

ПОВОРОТ ЛЕМКОВ ЗО ЗАХОДУ

По десятых літах пришол момент, што вертає часть лемків до Ганчови и інших сел. Обставини дуже, а дуже тяжкы. Мешкають разом з осадниками по дві і три родини, а котрым удалося замешкати в свой хаті, то тоже по дві, або три родины. Думай бы кто, што в тісноті згоды нема, тымчасом згода и єдность меже лемків прекрасна, они свідками того, што "згода буде, а незгода руйнует".

Найгорше єст то, што от никого ніт помочи. Треба зачинати от початку. Дерево и всьо інше треба купити. Тоты, што уже вернули, як можут так поконют трудности и ріжны перешкоды. Забераються до праці, поправляють будинки, або ставляють новы, карчуют поля и приспівуют собі лемковське співанки. Коли в 1958 року била-м в Ганчові і з поворотом вертала-м автобусом до Горлиц, била-м свідком такой розмовы.

Сезоновы роботниці, вертаючи из Высовы, таку провадили же собом бесіду:

"Знаши, вчера было russke свято и я была в церкви, але так мя то въо смишило, што мусіла-м выйти, штобы ся голосно не розсмійти." В отповідь на то єден из присутных, старший мужчина так говорил: "Прощу пані, то злі, не было ся зовсім з чого сміяти. Як я ходил на университет в Кракові, то єден из наших профессоров "руссін", коли мы перед викладами молилися, то мы полякы хрестилися раз, а профессор три разы. Для нас не было то смішне. Он шанувал наше, а мы його".

Того року (1959) в маю тоже била-м в Ганчові. Виділа-м всіх, як орют свою землю, сіют зерно, садят компери, а кілько у них чувства для своих земляків в Соединенных Штатах. Охота ту до праці велика, а вытревалості не встрічана. Повідаю не раз: Не было нам злі на заході, бо мы знали ся всіди достосувати до життя, але ту то наше, то лемковске и дійствительно: кто-ж може загосподарувати тоты землі, як не люде, котре зрослися з ньом з многих соток літ, для которых каждый поточок, каждый горбок, кажде дерево то сенс их життя.

Коли так пишу о той праці, вытревалости и стремлению до дійшого завтра, то припомніт мі ся єден верш из представления, котрый може іще не єден из Вас памятат. Тогда мы всі не здавали собі справы, як глубоко думка містится в вершах и змістах тых штук, котри мы давали. Днес, коли то въо минудо, то зостали лем вспомини и жаль, але правда, котра николи ся не змінят, в практичним житью має застосування. От и той вершник:

ПРАВДИВЕ БОГАЦТВО

Правдиве богацтво, то слово чарівне —
Мало яке слово тому слову рівне.
До него відъдає старий и юнак,
Бо бытым хотіл бы єдинак.
За ним кождий тужит, мудрый и невченый,
И злыднями битый и сынок пещеный.
Просит його каждый свои пороги,
Бо в богатстві видят до счастья дороги.
А што то богацтво не всі розуміють,
Не всі описати богацтво уміють.
Єден каже хата, другий каже — гроши,
Третий каже поле, волики хороши.
Та мало кто знає богацтво правдиве,
В котром єст житъя веселe и счастливе.
Не гроши и худоба, не землі широки,
Не золото и сребро, ци лісy высоки,
То розум и тверезость и звычай щадити,
То може человека всегда збогатити!
Хоц маш маєтки от тата от мамы,
Як бракне розуму, то підеш з торбами.
А у кого єст розум, хоц ничего не має,
То трудом, то умом богацтво придбае.

На закончение хочу ище зазначити, что проживаючи на Лемковщині от 1909, яко учителька народной школы в Липнині, Ждані и Ганчові — на том Вашом кермешу, котрого ціла єст так прекрасна, что покоління будут вспоминати и наслідувати — мене там не буде, але хотій не можу забрати там голосу, но духом я з Вами. Чуюся дуже счастлива, что працювала-м среди народа, обдарованого величими прикметами духа. Лемки в часі першої світової війни и в часі того українського гитлеровського терору видали из помеже себе героїв, які будуть на вікі освітлювати дорогу лемковської істории. Никто, кто знає лемков, не може заперечити, что в своих душах мають они велику моральну силу, которая все в истории указує им правильну дорогу, хоцбы та дорога коштувала життя.

Жертви, які понесла Лемковщина в обох війнах світових и моральних терпіння тоді, коли для лемків отворилася нова карта істории — примусовим переселенiem дают им право смотритися на світ з поднесеними очами.

Желаю щиро веселой забавы и якнайлішого успіху, а в тот день всі, котры тым ділом спріют, будеме з Вами.

ВІСЛОЦКА АННА.

ЯКА ВЕЛИКА ГАНЧОВА ДНЕСКА

В письмі до Тимка Фецизы в Юнкерс, Н. Й., датуваном в маю 1960 року поданий есть подный список тых ганчовиан, котры вернули из выгнання в свое родне село, або вообще, якы фамилии живиют днесь в Ганчові.

Ту подаєме спис тых родин:

Іван Дідик, звали до Клюпки.

Марія Дуркот, невіста Лукача
Дуркота.

Петро Сокол з Лану.

Фецець Вансач.

Данько Фецица, зо сыном Мильком.

Теодор Дідик, звали до Феценки.
Дуркот Антонь, звали до Тевдоса
Теодор Сокол, звали на Брызливку
Анна Кренчин, звали до Чигри.
Ванько Дошина, звали до Фили
Стефан Демай, звали до Демая.
Рыджанич, звали до Перуна

Ссли взяти до рахунку, что кажда родина складатся найменьше из пятеро людей, то в Ганчові в теперішний час живе близко до 150 лемковских душ. В 1936 року, то єст перед войном в Ганчові живло 770 душ.

На родній землі Лемковині, послі повороту с насильного виселення на Запад. На фото: весілля у Корбеляков в Ганчові. Видно родні поля и ліси.

ПОДЯКА

Проф. В. Р. Ваврик.

Учителька Анна Вислоцька.

Ганчовский Комитет в Соединенных Штатах и Канаде выражают сердечную подяку своїй бывшой долголітній учительці Анні Вислоцькій в Кракові і професору В. Р. Ваврику во Львові за помочь при составлению той першої памятної книжечки о дорогом каждому из нас родном селі Ганчові. Из свойной стороны они приложили немало труда переглянути ряд ріжданых издательств и ручных записок и актов, штобы як навірнейше представити то, як повстала, як жила и розвивалася Ганчова на протягу близко пяти століть.

Подяка належится тоже и нашему ученому патриоту Петру Фецица в Кракові за його вклад в туто книжечку, як тоже всім донесителям' которы надослали свои цінныи вспомини и урывки отдельных подій, так из приватного життя, як и историчных подій своего села.

Желаме, штобы сегорочный Ганчовский Кермеш был веселым и полезным, так для наших ганчовянин в Амерікі и Канаді, як и для ганчовянин повернувших в родне село, которых имена будеме памятати и чити віками, што по своих силах привернули життя Ганчові послі погубного акта примусового виселення на Запад.

Іван Штекля, Предсідатель
Симон Демай, Містопред.
Іван Вандзіляк, Фін. Секр.

Ігнатій Дурняк, Рек. Секр.
Даниїл Дурняк, Кассир
Тимко Фецица.

Проф. В. Р. ВАВРИК

ПРЕДИСЛОВИЕ

Лемком, Ваньом Похна, комнатным малярьом из Сокольников коло Львова, было мі передане письмо лемка-русина Ивана Штекли из Америки слідуючого содержания:

"Мы, ганчовяне, созвали дня 22-го февраля, 1959 рока собрание в городі Юнкерсі і единодушно постановили издати Памятну Книжку, о родном селі Ганчові на Лемковщині. Но як издавати таку книжку, если не известно, кто был основателем села, коли оно возникло. Знаю из газет, что там во Львові здравствує ище наш земляк-старик В. Р. Ваврик, неутомимый борец карпаторусского народа. Может быть, что он сможет найти где-что в архивах про Ганчову. Мы быль бы барз рады, если бы он занялся тым важным для нас вопросом."

Выходжу на встречу переселенцам-ганчовянам. Я старался собрати все, што лем мог найти в ріжных галицко-руссих изданиях, и все, што слышал от жителя Ганчовы, и составил коротку справку о том замічательном русско-лемковском селі, на самой западній окраині Русской земли в Карпатах. Най знают потомки, чым прославилось оно в прошлом и яких людей выдало из своего лона. Я глубоко віро в то, что моя справка о Ганчові буде в будущем пополнена лемками патриотами. Где-кто из пишущих собере предания старины, обычая, обряды, співаники, которых там не мало и таким чином спасе их от гибели.

Счасть Боже.

ПОЛОЖЕНИЕ СЕЛА

Ганчова лежит на рікі Ропі, притоці Вислока, што впадат в Вислу. На той Ропі, кромі Ганчовы, лежат села Блихнарка, Высова, Устье Русске, Климковка, Лосье, Ропа и город Горлицы. Сама назва Ропи и Ропки указают на то, што околица богата в нефть.

В період австрійского и польского режимов Ганчова входила в склад Горлицкого повіта: в склад того повіта она входит и днес, ик єдно из сел Лемковской Руси в преділах Польской республики. Судідними селами Ганчовы являются: Ропки, Білична, Высова, Регетов,

Сквиртне, Квятоня, Устье Русске, Чирна, Баница и Иѣбы. Ганчову окружает Бескиды с такими верхами як: Козье Ребро, с Яворником, (853 м.), Марковец (644 м.), Кычерка (628 м.), Ковалев Ліс (777 м.), Бордйов Верх (755 м.), Ділец с Надільцом и Подільцом (721 м.), Бзяній Ліс (744 м.), и Высокий Ліс (750 м.): Вінцъ тихъ верховъ вокругъ Ганчовы представляютъ собою на рѣдкость великолѣпную картину.

Грунта ганчовски лем в самой долинѣ под назвомъ "Хазы" родят жито, оркиш, яреч' овес, бураки и карпелі, горох, фасолю и компери. На полянахъ, окруженыхъ сосновымъ, буковымъ и яловымъ лісомъ, пасутся стада овецъ и рогатого скота. Передъ 2-омъ Світовомъ воиномъ окресты поля подверглись комасации, и тымъ путемъ ихъ вартость значно поднялася.

Село расположено по обомъ берегамъ рікы Ропы. Моста надъ рікомъ не было. Возы переїждали черезъ єй плытке корыто. Пішходы переходили съ єдного берега на другой по лаві, четырі метри надъ уровнемъ течения. Въ часі зливъ и на весну вода быстро поднималася и быстро упадала.

Черезъ Ганчову переходитъ путь на полудне на Пряшевщину и Словакию. Почтове відомство находится въ Устью Русскомъ, въ шесть километровъ отъ села, а въ 32 километрахъ отъ Ганчовы Горлицы, где поміщается повітове старство суд, гімназія, телеграф, желізно-дорожна станція.

Окрестность Ганчовы богата въ минеральны источники, но они за часы австрійского и польско-шляхетскаго владіння аж до другой світовой войны не были использованы рационально-исследовательнымъ методомъ. Аж днешня польска власть получат отъ нихъ выгоды въ большихъ розмірахъ.

Ганчова направду благодатный уголокъ Лемковской Руси, значение котрого, якъ лічебного участка съ цілебными источниками, росне съ каждымъ годомъ.

ІСТОРИЯ ГАНЧОВЫ

Откуда пошло название села — неизвестно.

Федор Иванович Стрепко, львовский инженер-гидротехник, проживавший въ Ганчови 14 літ (1914-1928) у своей теты, твердитъ, что село получило свое наименование отъ польского пана Ганча, основавшаго поселение. Еднакъ въ польскихъ літописяхъ польські шляхтичи Ганчи не встричаються, а попадаются Анчицы або Ганчицы. Но не отъ нихъ походитъ начало Ганчова. Были віроятно даколи догадки, что селение получило свою кличку отъ єдного изъ німецкихъ колонистовъ по імені: Гансъ, Гантъ.

На Лемковщинѣ не мало названий, происходящихъ отъ німецкихъ поселенцовъ: Рыхвалд, Гривалд, Фольварк, Тильман, Фрінштак, Фріц, Флоринка и много другихъ. Села съ окончениемъ на: ова, якъ, Кунк-ова, Янч-ова, Фальк-ова, Либрант-ова, Зиндрон-ова и множество другихъ возникли благодаря німецкому заселению русско-лемковскихъ прости-

ровъ, при чомъ существительное "весь" отпадало и оставляло єдно прилагательное. Раніше были: Кункова весь, Янчова весь также, якъ Стара весь, Нова весь.

Согласно Бічской* літописи Ганчова упоминается въ началі 16-го віка. Первєе упоминаннне относится къ 1528 году. Въ тотъ часъ была построена деревянна церковь въ честь Покрова Богороды. Она простояла около 200 літъ. Въ 1811 году ганчовиане воздвигли нову, тоже деревянну церковь въ Карпатскомъ стилі. При церкви была открыта приходска школа, въ которой учителемъ былъ сельський дьякъ. Лем въ 80 рокахъ прошлого століття тата школа перешла на державный етапъ: то было підкласове училище съ двома учителями. Для усилення грамотности и просвіщення селянъ была основана русска читальня Общества им. Михаила Качковскаго, котра аж до Першої Світової войны розвивалася дуже успішно.

Въ 1872 году ганчовиане купили отъ польского лідича Адама Роганского достъ велику часть земли съ лісомъ. Въ слідствіе того достъ поднялася сельско-гospодарска культура, поднятію которой въ значной мірі помагала еміграція въ Америку.

Еміграція съ Карпат въ Америку почалася въ половині 19-го віка. Крайна нужда, якъ неурожай и голодъ, заставляли и жителі Ганчовы оставлять свою родину и іти въ чужу державу за заробкомъ. Не было въ селі родини, котра не мала бы своихъ родственниковъ и племінниковъ въ Соединенныхъ Штатахъ, Канаді, Аргентині и Бразилиї. Всі же переселенцы не порывали связей съ своимъ селомъ. Были не рідкі случаи, што переселенецъ, придбавши за моръмъ на чужині для себе прилични условия, вертался домів и почиталъ своимъ счастьемъ, коли могъ істи при отечественненомъ столі овсяный хлібъ, которымъ даколи його кормила родна мати.

Коротко повісті, история Ганчовы, то история мозольного труда и борьбы отъ часу єй основания до теперішніхъ часовъ, о чомъ ширше росповісті слідуочая глава.

НАСЕЛЕНИЕ ГАНЧОВЫ

Въ самомъ початку необхідно откінути шовинистичну, на чомъ основану, видумку зарозумівшогося "письменника" Юліана Тайронича, рекоміси Лемковский Бескид изъ давен-давна населяли славине, маючихъ себе за українцевъ.

То єстъ безсозвідства клевета!

Історичнимъ доказательствами удостовірено, што въ западныхъ Карпатахъ жили въ старину славине подъ іменомъ біло-хорваты, ко-торы поздніше назвали себе руснаками, и такими остали до дніска. Название лемко — больше обласне, больше окольичне. Створилося оно не отъ племеннихъ свойствъ населенія, но отъ частицы слова: "лемъ" въ значенні: лиши, только.

*Біч (Bicz, Bečev) — містечко въ Горлицькому повіті.

Жители Ганчовы, то русины плоть от плоти, кость от кости. Як всі руснаки-лемки, они сохраняли чистоту характера, жили мирно, крілько придерживалися своєї православної віри и в тонкостях унії совсім не розбералися: охотно совершили падомницею не лем в Закарпатску Русь, но и в далекий Пochaев на Волыни.

Весь быт и обычай ганчовян глубоко проискажены чувством пам'яни любви к страні. Тым не менше они — не затопорены противники новостей. Они надзвичайно любопытны, желают знати всю, што деси в світі, охотно идут на ярмарки, радо прислушиваются к беседам других, интересуются всім, чим могут обогатити свои знання. Не взираючи на то, они упрямо придерживаются завітовъ свойой родини.

Сама природа гартувала характер руснака-лемка: он кріпко был привязаний к своейй родной земли: то його мати-коримица, без которой йому трудно жити на чужині. Переконуючым приміром того служить поворот 30-тох родин из западной Польши, куда они насильно были вывезены послі 2-гої Світової війни. Хоц на Одри и на берегах Балтийского моря им не зле жилось на добре обробленых господарствах прогнаных німцев, все же они отказалися от материальных выгод и пришли назад в свои прекрасны горы с чистым, свіжым воздухом, здоровом водом и ароматичным запахом лічебных трав и лісов. Имена тых 30-ти патріотичных родин села Ганчовы должна записати история Лемковской Руси в пропамятну книгу на вічны часы.

Руснак-лемко в высшей степени свободолюбивый. О том доказуют традиции о народных мстителях ище из часов польской панцины. Феофиль Васильевич Курило*, еден из лучших іслідователей Лемковской Руси, называет пару имен таких народных мстителей:

“Петро Пончак-Гудак из Свидника на Закарпатью был гетманом збийников (то ест рабовников, опришков) 17-го віка и оперовал при границі венгерской. Його ватага складалася с 13-ти удалых збийников. До його ватаги належал: Тимко Шлонар и Мисько Блянчик зо Ждані, Мисько Квочка с Гладышова, Грицко Млинарик из Регетова, Иван Робачик из Чертежного, Иван Трапак из Мушины, Иван Сидор из Королика, Янич Скорка из Ганчовы”.

Ганчовянин Янич Скорка был неустрасимым народным борцом и беспощадным мстителем кривд поневоленного шляхтом народа, о чом доказує його ужасна казнь. В 1648 году, як раз в тот час, коли гетман Богдан Хмельницкий освободил Україну от ярма розъязданого панства, Скорка был приговоренъ Мушинским судом на смерть через четвертование.

Атаман лемковских опришков Петро Пончак-Гудак был в том-же году привязанный к колесу и замученный страшными пытками.

Большим ударом для Ганчовы был 1914 год. Горлицкий староста Митшка оказался лютийшим австро-турецким палачом. Ревизион,

*Ф. В. Курило. Збийништво на Лемковской Руси в 17 и 18 вв. Перемышль, 1935.

врестами, екзекуциями и неслыханным террором он хотіл застрашити русских людей повіреного му поїта. В виду блестящих походів русской армии он впадал в бішкество и по всьому повіту розознавал жандармов и агентов. В Ганчовы была закрыта читальня общество им. Михаила Качковского и были арестованы наибольшие видны представители села: народный учитель Владимир Русякя, секретарь Григорий Пирч и селяне: Григорий Дідик, Антоний Сокол, Дмитрий Лукачин, Стефан Мукуляк. Под лютым конвойном жандармов они были кинены в Горлицку тюрьму, а оттуда вывезены в пекельный концентраційный лагер Талергоф коло Гранду в Швейцарії, где от сильного тифа в февралю місяць 1915 года окончилися Владимир Русяк и Фома Вандзияк.

Послі розвала Австро-Венгрии в осени 1918 года, на Лемковщині настал правдивий хаос. Маленький осколок русской земли нащёлся в особливо тяжких условиях. Россия лежала в розвалинах и оуті гражданской войны, Чехословакия ище не оперлася и не оформилася, в тяжких мучениях из шляхетской школупы выклиновалася панська Польша. В таких обстоятельствах возникла 5-го октября, 1918 года “Русска Народна Республика Лемков”, в состав правительства которого вошли: Ярослав Качмарчик, доктор юридических прав, Дмитрий Хиляк, священник и Николай Громосяк, селянин. Задачом той своеобразной русской республики было воссоединение Карпатской Руси с Словіцким Росією.

В рамках новообразованной лемковской республики находилась и Ганчова. К сожалению, на нове русске здание обрушилсяла шахта. Скоро оно прервало свое существование, так як панське правительство арестовало Качмарчика, Хиляка и Громосяка и своим войском заняло всю Лемковщину.

В селі Ганчовы, як и в остальных лемковских селах неограниченным владыком стал польский жандарм. Молодежь, не желавши служити в шляхетской армии, массово уходила в Закарпатскую Русь. Усилилась переселенча акция в Словіцкий Союз, начался кольпортаж сіоністської литератури. Едно село за другим повертало в православну віру, покидали унию.

Режим панской Польши давал себе чувствовать на каждом кроку. Русский язык был остро забороненый. Всюда заводились польськы школы. Больше, чым половина русской земли и лісов находилася в руках польских поміщиків. Селянство чувствовало на своюй спіні тяжке сенацийне угнетение, но оно не падало духом. Руснаки-лемки не поддавалися денационализации и самоутверженно защищали свои права. Тота борьба на западно-русской границі до сейчай удивления. Штобы сохранити свою лемковскую особенность, лемки не входили в супружескы браки с поляками, лемковски дівчата не выходили замуж за поляков. Так было и в Ганчовы.

Трудно просто повірити, штобы близко Кракова были чисто русски села без польской приміси. Но на факті так было.

До падения панської Польщі с. Ганчова насчитувало 770 русинов і всього 13 поляків. В дочерніх Ропках жило 385 русинов і ніякого поляка. Значит, русский приход Ганчови числил 1.155 душ до початку Другої Світової війни.

Пала шляхетська Польща, ей "санация" не відтерпела рокового іспитання под ударом тевтонського натиску "Дранг нах Остен". Напад німців на Карпатську Русь отзначився подніятим погромом, диким грабежем руско-лемківського доробку. На лемківських селах, не виключно Ганчови, накинулися темни сили обезумівшого фашизма. Болільно вспомінать, що разом з германським оккупантам пошол на свого брата запородець из "СС-дивізії Галичина". Дегенерат, подкормлений іще Австрою і тепер натравлений Германином, тягнув на муки тих своїх братів і сестер, котри не в силах були отказатися від родини Русі.

Чаша горької поліни переполнилася, коли німци начали гнати народ, як скот, на невірнічі роботи. Вірна національним завітам, сознательна частина руского населення Ганчови пошла в Бескіди і приємнула к партизанському отряду, находившомуся під командом Михаїла Стефановича Донського из Воли Цеклинської. Будущий історик Лемківської Русі міг буде собрати імена тих партизанів, котри з оружієм в руках боролися за честь і свободу своєї країни в 1943-1945 роках разом з освободительним сівітським армієм. Жертви их були не надармо, бо лютий германський фашизм був пригвождений к постыдному столпу і виметений из Карпатських гор.

Здавалося, що послід виграної війни рускі люди в Карпатах зажили свободним, счастливим життям. Припала неожиданне горе Лемківщини. Судинний день для Ганчови прийшов несподівано. Насильно і без объяснения причини всю населеність було вигнане із родинних хиж. Можна собі представити, яким потоком мученических слез окропилося туто страшне подія! Частина жителів села нашлася на чужій землі на берегах ріки Одри і Балтійського моря, друга частина переселилася на восток в єдинокровний Сівітський Союз. Где-котри родини остановилися в селі Веселівка, район Миколаївці, Тернопольської області, а село Коростятин, Монастирського района, той-же області майже в цілості остало заняте Ганчовянами. Там они живуть і сьогодні. Живут они и в Дубровці, і в Ходачкові, Тернопольської області.

Вище упомянутый "письменник" Ю. Тарнович впровадил в благодаті села Ганчови свящ. Іоанна Титара, будто "ідейного та ревато українського душпастира", що в 1824—1928 роках зберіг Ганчову перед переходитом на сильно розгігіоване православ'є". По перше, ганчовине с поконівкою були православними і спішили офіційною таємницяю польським властям, по друге, Тарнович, як і всіди в своїх писаннях так і тут розшарився з правдом. Інж. Ф. И. Стрепко показав совсім наоборот, а именно, що о. Титар, яко

настоятель прихода в Ганчові, совсім не був ідеїчним душпаstryм. Он не постydался даже отняті от господаря Лукача Матійчика почту в свои руки.

К лучшим семействам і Ганчові принадлежали всі талергофські учніки, затим: Матійчаки, Дуркоти, Гончарки, Перуны, Соколи, Нарчи, Ковалі, Чопари, Худки, Лисинки, Проці. Согласно справжній "Шематизму" (1936) из Ганчови вишли обществені діятели-священики: Петро Дуркот (1800-1869) настоятель прихода в Избах і родоначальник широко розвинених семейств Дуркота на Лемківщині, Даниїл Пирог (1860-1928), настоятель прихода в Баниці.

Честими борцями і правдивими патріотами Ганчови були страдання і погиби за руську ідею талергофці, а дальше Сергей Іванович Дуркот, котрий безкорисно провів коміссарію ганчовських полів: он був звірко убитий, разом зо своїм женом из Прислонівських і двома дітьми в 1944 году в Потылиці, Рава Руського района. Убивали бандеровці в лісу найперше дітей, потом маму, а на кінець отца, увилюючися кровлю невинних дітей.

Другом благодарном личностю Ганчови слідує назвати народного учителя Алексея Вислоцького, узника Талергофа і изгнанника на Балтійському побережье. Доинка його Александра, тоже народна учителька, була арештована по приказу українца-інспектора. Звірка і юнена на росторганіє гестаповським собакам, котри єй на смерть росторгали. Мирослав, син Алексея і Ани Вислоцьких, був по звірськи убийчим бандитами "СС-дивізії Галичина". Ниже печатам письмом пісчастного отца, яко документ для грядущих поколій.

ЖИТЬЕ-БЫТЬЕ ГАНЧОВЯН

Я далекий от того, чтобы уважати себе этнографом, т. е. исследователем жизни, быта, обычайов, обрядов, материального и духовного творчества народа. Передаю бытовы особливости Ганчовы так, як мі пересказал инж. Ф. И. Стрепко.

Жителі Ганчови, як і всі горські люди, одівалися в коротку одежду. "Чуга" в роді плаща, мала пелерину на плечи. Пелерина была українена "тороками". Чугу заміняла "гуня". В зимі носили мужчины холошини, літом портки з білого полотна. При портках был украшенні блескучими гузиками ремень. Под гуньом носили "лайбик" из синого сукна, с блескучими гузиками во два ряды. Голову накривали літом "капелюхами", на зиму шапком. На овіти онучами ноги надівали "керпіцы" (ходаки) або скорни.

Женщины в Ганчові прикрывали голову білом або синім хустками. Дівчата заплітали волоси в єдну косу. Корсеты украшали серебром. В будні носили "кабаты", т. е. сподніці, с дешевого матеріала, в праздники складові юбкові юбки. Шею и грудь украшали "пацирками", косы — басануруками, то е лентами.

Обряд в Ганчові не ріжнілся от обрядов всій Лемківщини. Ганчовине торжественно обходили Рождество, Новый Год, Йордан,

Великденъ, Русланъ, Кермешъ, в роді обжинковъ. Молодежь сходилася на вечеckи. Всі вірили по старому в добрых и злых духов, в чары, в ворожбу, в захоростье, в цілебни зілья и травы. Боялися грозных хмар, блискавиц и громов.

Крестини обходили в Ганчові по завітам старини. Мати и отець-нинъ устроювали гостину, на которой, кромѣ нонашок-кумов, бывала вся родина. При надії мати не могла іти яице с двома жолтками, чтобы не родилися близнята. Зашедшой в тиждень женщинъ вход в церковь былъ забороненый аж до "вывода" ей священником послі пород.

Свадба в Ганчові називалася "весільемъ". Весіля начиналося "оглядинами" дому невісті. Потом слідували "заручини". Приходили сватове с палюком и договорювались на "віні", приданого пані молодой для пана молодого. Молодий выбирал собі дружбов, невіста запрашала дружкы. Звичайно в субботу вечеромъ былъ дружбовский танец. То было прощанне молодого с товарищами, а невісты с подружками. Молодий получал шаблю, звичайно деревяну: первому дружбі вручали свашки копие, то єст хоругов, которую держал при собі ціле весіля: решту весільны сватове - бояре получали пір, то єст букеты. Перед весільем были угощения у молодого и у молодой. В церковь ишли разом, послі вінчання росходилися домів. Шествие к воді, которое переходили через заставы, являлся ехом глубокой старины, коли паробок порывал дівку, и уносила до себе. Даколи весь род с єдиною и другою стороны принимал участие в бою за "умыканя", отзвуки которого сохранились в обряді, жартах и піснях: "идем на воду помыти молоду". На повороті с ріки молодицу очепчивали и уводили в молодому. Весіля кончилася сващицами и поправинами, т. е. угощением самых близких родственников' уж без "гудаков", то єст музикантов.

Похорони погружали в печаль не лем родину, но и ціле село. Коли мертця выносили из хижи, то закрывали всі двери в комнатах, стайнях, кучах, стололі и сипанци, чтобы душа покойного не осталася в газдовстві. Коли тіло вынесли за ворота, закрывали всі двери, чтобы душа не вернулася. Трумну з дівчином несли паробки, а дівчата несли трумну з паробком на кладбище.

Быт ганчовян крепко связанный с лісом, который былъ для них найбольше доходный. Позатым они выводили много гусей, овец и рогатого скота. Из молока робили масло, брынзу, іли коластру, жынтицу, кыселицу, овсяник, компери, панцакы, баранину. Ідла до ліса, на поле або на ярмарку назывались "меринда". Муку мололи в своих млинцах або млинах на ріці Ропі. При двух млинах працювали лісопильни заводы "траки".

Ганчовяне знали массу всяких преданий, легенд, апокрифов, рассказов, штук, пословиц, загадок и співанок на каждый случай. Для того, кто лучше хотіл бы познакомитися с бытом Лемковской Руси, подаю в коротці главнішу литературу:

- 1). Глощацкий Я. Ф. Народны пісни Галицкой и Угорской Руси. Москва, 1864-1878.
- 2). Заклинский Д. Русини-лемки. Львов, 1887.
- 3). Врабель М. Д. Русини-Соловей. Ужгород, 1890.
- 4). Гнатюк В. Русини прийсївської епархї. Львов, 1890.
- 5). Вислоцкий Д. И. Нисьма Ваня Гунянки. "Лемко", 1913-1940.
- 6). Качор Д. И. Лемковский Співаник. Львов, 1922.
- 7). Дуркот С. И. Лемковина-Сибирь. Новий Санч, 1932.
- 8). Курило Ф. В. Лемковская Русь, Львов, 1934.
- 9). Колесса Ф.

- 10). Бугера И. Українське весілля на Лемковщині. Львов, 1936.
- 11). Тарнович Ю. Лемківщина в переказах. Львов, 1938.
- 12). Линтур П. В. Угро-руssкие колядки. Ужгород, 1942.

Работами Бугеры и Тарновича треба пользоваться осторожно: так як они желают всю Лемковщину одіти в украински шаравары и в них єй уничтожити.

ДОДАТОК

Письмо Алексея Вислоцкого, учителя Ганчовы

Слутск, 19, III. 1958.

Многоуважаемый господин профессор Василий Ваврик!

Прошу извинити, что так поздно Вам отпишу. Всю зиму, начавши с Рождественских праздников, я боліл. Навистила мене болізнь ище 1913 року. Доктор в Бардейові сказал мн, что моя болізнь невылічима, но можна с ньом жити и сто літ, лем не треба много говорити. Я отвітил, что я — учитель, слідовательно, должен говорити.

Моя болізнь поширене легкых. Кроме сего, есть у мене ище порок сердца. Я звертался к разным докторам в Горлицах, Крынни, Кракові и Львові. Два місяцы, май и июнь 1914 года, я пролежал в больнице доктора Еберса в Крынни. Коли случилось убийство в Сараєві австрійского престолонаслідника, болыни из Крынни стали ужжати домів. И я ухай к жені и дітям в Жданно, где исполнял должность учителя. Не долго, еднак, я уже оставался дома.

В началі augusta місяця 1914 года в Австроїї была объявлена всеобщая мобілізація, послі чого сейчас пошли аресты русских людів Галичини. И так напрасно пропала наша робота в Жданни, которую и провоня разом с о. Феодосієм Дуркотом, настоятелем містного прихода. Мы основали первый в Горлицях по віті "Молочний Союз". В нашу маслобойню приносили молоко из трьох сел: Жданни, Конечной и Луга. Предприятие розвивалося успішно. Ми ділали масло и вислали в світ.

В нашей Жданни жило 10 єврейских семейств, и кажда с них

богатіла найживом із селянських хижин. Громадни прибутки получали торговці из корінній бакалейній лавки, торговави розличним товаром, от кредитних сділок, котрі як правило, кончилася актом даючим кредитору право іпотеки, то єст, право на недвижиму власність должника в случаю неуплати долга. Корчма роспивала народ. Спекулянти-охроїн тишили грошівіх інвесторів інвестували гроно димо було спасати село из тій кабабії.

Перед всім, что вище отмічено, быв оснований "Молочний союз". Священник Феодосій Дуркот быв його предсідателем, я исполнил должності счетовода. Скорі ми організовали продовольственний коператив, затым Кредитну Кассу, чтобы вирвати селян із тискових ліхв. Ми отпускали им кредити по низким процентам. Наконец, при помочі австрійського миністра Длугоша мы виклопотали розрішення на веденіе власного буфета і отдали його в руки опального, содідного, молодого русського человека, Василя Перуна, повернувшого із Америки.

Началася конкуренція.

Наше начинання підтримало о. Волянський, патріот і настоятель Смерековца. И вот судба! Коли общими усилиями жителі Жданів життя впільні наладили і село получало всео необходиме, несподівано вспыхнула війна, и для Галицької Русі настало горьке горе.

Із Жданів поспішили в Горлиці неліпі доноси. В село пришли жандарми, арештовали 30 осіб, между ними о. Феодосія Дуркота і мене, і всіх повязаних повели в Горлиці. Из горлицької вязниці всіх перекинули в Талергоф.

В том страшном звінами послідствиями концлагері я прошол другий лічебний сезон моїй болізни. Післі истечения 14-місячного заключення, мене позвали в австрійську армію, в которой я прошол третій сезон лічіння. На родину я вернулся післі чотирьох літ, розбитим і росслабленним.

Теперь на стары роки треба знов коротати життя на чужині. Здається, же уж не долго осталося жити. Тяжко мі писати, и боюся, что Вы не прочтите моє письмо. В другій часті письма напишу о моих несчастних дітях котрі погибли предвчасно в страшных мученнях.

Слутськ, 19, III. 1958.

Многоуважаемый господин профессор!

В той часті письма хочу подати Вам хоць лем денекотри данни относительно моих трохіх дітей. На них я надіялся, як на опору моїй старості.

Всего не можу описати. Позато, всього уже и не памятам. Пишу, горько плачу. Плачу не год и не два, а плачу уже 15 літ. Если бы жили мои милы діти, не томил бы я ся у Балтики в чужой обстановкі. Сталося! Тепер до посліднього дыхання моого життя я должен

калько воспоминаніе о потраченых дітах орошати горькими, горячими слезами.

Покойна моя дочь, Александра родилася 16-го мая, 1912 года в Жданів Горлицького повіту. Учителіський семінар окочила в Горлиціах в 1931 році, разом со своєю сестрою Леонідом. Обі получили аттестат зрілості і зараз присталися до подготовки вступительного екзамена в гімназію свого родного брата Мирослава і двоюродного брата Семана Вислоцького із Квятоні. Коли всі приїхали в Ганчову, застали мене в постелі з переламом ногом.

Два місяці я пролежав в Горлицької больниці с шестикилометровим тяжістю, привязаною к ногі. Нікому було старатися о устроїство дочок. Саша мала більше шансів, і з начала була "летучим" учительком в Климкові, Боднаркі, Святкові Великій, Рыхвалді. За то, что на учительській конференції обставала за русським языком в лемковських школах, не полюбила їй собі школьний інспектор Янковський, котрій в час квалифікованого екзамена отнес ся к ней так іраждебно, що она принуждена була отступити і переселитися в Любчу, коло Ясла, где выдержала екзамен и оставалася аж до 2-ї Світової війни.

Для Лемковської Русі настали чорні дні.

Розбивши бістро польську армію, німци пришли в Карпати. Післі довгих клопотів Александра получила заняття в майом родном селі Квятоні, где учила до 25 июня 1941 року. В подень' в часі учбі в класі она була арестована. Получивши ізвістность, что началися арешти русских людей на Лемковщині, я вислали сына Ярослава до Квятоні. Он не успіл іще перейти річку Ропу, як йому на встречу вибіжав посолець оттуда и ізвістил його о аресті Саші. По совіті жена і ушол з сином в ліс. Под вечер я вислали його в село, чтобы унати, што твориться дома.

Предчувствуячи горе, я вернулся к жені в школу, где уже бунили "січовики СС-дивізії Галичина". Мирослав був одітій, и напастники увидівші мене, приказали і мі одіватися. Я отказался іти в ночі из дому. Буяни переночували в школі, и на слідуючий день отвезли мене, без сына, до Устя Русского, где на поліцейском участку уже сіділа Павел Сильвестрович Юрковский. Завезли нас в Ясло просто на гестапо, где мы застали группу русско-лемковських діяльностей і голіві с дром Сьюкало. Я просіділ в ней четырі місяці а Саша промучилася шесть місяців до конца 1941 рока.

Післі вихода из тюреми мене перевезли из Ганчови в Бортне, а Сашу послали в Радоцин, где працювала ут 1-го января 1942 року до 6 січня, 1943 року. В тот злочастий день, по требованию інспектора, она була другий раз арестована и отвезена в Ясло. До сего дня я точно не узнал, коли она приняла мученическую смерть, избита налачами и росторгана на куски гестаповскими собаками. Віроятно, тута страшна трагедія слуялася в другій половині січня 1943 р.

Вот, только о несчастной дочки Александри!

Послідний раз я виділ сина Мирослава 25-го июня 1941 року. И ныні слышу його жалобний голос: татусю, татусю! Мене увезли в тюрьму. Жена устроила младшого сына Родиону в торговой школі в Горлицях. Старший Мирослав, чтобы избавитися от каторжных работ в Германии, стал працювати в кооперативном союзі в Кривиці. Всі його там погубили. К несчастью, кто-то из управы кооперативи узяла, что он сын "кацапа".

Ярослав сам ушол в Мушину, где нашол собі заняття в средньої школі для взрослих. Грызе мене совіст і днем і вночі чом я, виїдеша із тюрми, не держав сына при собі. В Мушині 31-го июля 1943 року, он был арестованый. Весь август місяц жена іздила в Новий Санч, где завлекли сына, чтобы выпросити го из тюрми. В сентябрі місяци я поїхал туда сам с намірением отдать себе в руки гестапо на місто сына. Но його уже не було в живых: його росстріляли "січовики".

Для повноты відомостей подаю: Мирослав Вислоцкий родился 28-го мая, 1921 року, в Ганчові, Горлицкого повіта. Учился в горлицькій гімназії и фізико-математичному лицей в Новом Санчи и Самборі. Аттестат зрілості получил в Ярославі.

На том кончено. То всьо о моих дорогих дітях, переживших свого отца.

Поздорвляю Вас сердечно и желаю всього найлучшого.

Алексей Вислоцкий.

Група ганчовських переселенців в СРСР після II Світової війни в Тернопільській області, село Коростянин.

ПЕТРО ФЕЦІЦА.

НАША ГАНЧОВА

ГАНЧОВА В МЕЖДУВОЄННОМ ПЕРИОДІ

(ЕКОНОМІЧНИ ЗАМІТКИ)

Хоц в істории говорится о том, что Перша Світова війна кончилася дnia 11 ноября -917 года, то в Польші тревала она фактично до 1921 року, т. е. до подписання Рижского трактату меже Польшом и СРСРом. При том воскресла Польща оділична по заборах слабий господарський організм, который долго не мог осигнути розвинутаго, не говорячи уже о поступах, які по війні характеризували інші капиталістичні країни. В додатку до так званого "майового перевороту" в 1926 року, когда то влада перешла в руки маршала Пілсудського, не було в Польші устабілізованої політичної ситуації, а в результаті такоже економічної ситуації (в протягі 5-х років було в Польші аж 12 министрів скарбу (фінансів).

Нич дивного, же в тих первих повоєнних роках сильно виступила інфляція. Вартость польської марки постійно обніжася. Курс долляра с 6.00 марок в 1921 року до конца 1922 року подскочил до 17,000 марок, а в 1923 року — до 9 мільйонов марок.

В 1924 року повстал "Банк Польський", який створил нову валюту "златого", але по року и тата нова, здавало бы ся сильна валюта, заламалася. Роспочался кризис, який поглибився в связі с великим інсурджайтом в 1925 року — і друга інфляція. Курс долляра с 5,18 злотых, подскочил до 9 злотых и вище. Рок 1926 можна уважати за інерломовий. Наступат, хоц полові, упрагнена робочим народом стабілізація. Економіка Польшы зачинат ставляти певнішні кроки. Літа 1928—1930, то мож повісті, період взгядно доброй коніюнктури Польши.

Думам, же если хочеме яко тако порозуміти економічну ситуацію нашого села Ганчови в междувоєнном періоді 1918-1939, то треба нам конечно хоц бы в найбільше общих чертах запознаніти с ситуацією в Польші.

Роки повоєнної інфляції не були благоприятними для се-

лян. Хлон продав в єдиний тяжкий корову, за котру на наступний тиждень мог купити когута. Інфляція тяжким бременем клалася на уроці життя селянських мас. Власне селянє з фабричним роботникою поносили в найбільшій мірі консеквенції випущення на ринок што-раз то більше і більше грошей, які не мали покриття в товарах. Для селян не було властиво вихода из той ситуації. Польща була в основному розрізном країном, діялого трудно було думати селянам о роботі в фабриці. С господарки і то іще в так тяжкій общецерковній ситуації треба було виживти вперше членству родину, яко тако приодіти їй і до того платити високи податки.

Господаре Ганчови ратувалися в біді, як і давній — в виробі дерева в богатих ганчовських лісах, котрі закупили наші отці і діди от дідичів. Ліси становили ратунок для хлонських родин не толькож Ганчови, але і других лемковських сел Горлицького повіту. Памятам, як фурманка за фурманком наладована катульками, іхала до Грибова. С поворотом вертали газдове часто з закупленом колбасом, чвертком палонки і... з грошом в кишені. До вивозу дерева причинилася значно такоже комасація грунтів, яка отбувалася в тих роках (1925—1930). Дотеперішні властілі розміщенні по цілому селі кусников поля (після ріль)уважали за кочене вирубати цілковито дерево, яке росло на их полях (попри лісах), бо поле того дстанеся кому іншому. По комасації кожий господар получив поле в одному, а рідко в двох або трох місцях.

Так отже коштом в певній ступені нищення так потребних і важливих для рівноваги природи в умовах горського клімату — лісов, поважна частина родин "реперувала" своє незавидне економічне становище.

Другим жерелом допливу грошей до села Ганчови була еміграція в Америці. Не було в Ганчові бодай єдиної родини, яка не мала би в Соединених Штатах найближших родствеників: братів, сестер' дітей, уйков і т. д. Памятам и хижі совсем опустошені (наприклад Сытарска), с котріх цілі родини переселилися за океан. По войні еміграція до Америки практично уз усталла по причині антиміграційних законів правителіства США (выйджаючи тільки ті, що родилися за океаном), але знов отворилися двері до Канади, докаль в роках 1925-1930 виїхало много ганчовянів, головно мужчин: кавалерів і жентильменів.

Еміграція мала величезне значення для Ганчови, для її господарчо-общественних відносин. Тоти члени родини, що виїхали за роботою, не толькож самі поправляли собі значно перспективи життя, але також не забывали о своих родинах в "Старому Краю", присилали им постійно по пару доларів в листах, а часами навіть і десятки' або і двадцятьки знашлися в пересылці. Якщо Ганчова досконало переходить з давніх дуже бідних, частично курних, хиж на нови красни, то єсть в том певна за-

слуга той заокеанської помочні. Але єсть і друга некористна сторона в той справі. За океан виїжджають найбільше здорові, талантиві і найбільші активні единиці. Ганчовине, як і інші села Лемковщини в той спосіб позбавляються найбільшіх вартостічних едосельчанів, що річ існа — ослаблює обществоці сили лемковського населення.

Треба ту, єднак, вспомнити і о інших ініціативах, яких цілью було економічне поднесене села.

Леси, хибаль в 1928 році, завязалася в Ганчові спілка, яка поставила собі за задачу передбувати существою в Ганчові іще з перед воїни громадський тартак і млин і створити щось в роді маєткової фабрики. Ініціатива була прекрасна, рокувала добри результати, бо до спілки приступили таки люди' як інженер Генрік Войтович, управлятель комасації Ганчові, управлятель школи: Алексій Вислоцький, Николай Юрковський, війт из Устя Руського, Теодор Войтович і многи господаре з Ганчови. Приступлено до перебудови млина, поставлено навет мури под млинське колесо... і на том закончилася діяльність спілки. Втілено сотки долляров, бо на долідра числено уїдми і вишитко на дармо. Причина такого исхода справи була тута, же спілка не мала отповідного предпринимателя, який мог бы уміло повести предприємство. Справа, як бы перетягла можливості правління спілки.

Сонцем іншого рода являлася ініціатива о ширшому значенiu о певних організаційних основах, яким була кооперативний рух. На Лемківщині уж на кілька років перед вибухом 1-ї світової війни в передових селах повставали молочарські, кредитові і потребительські кооперативи. Война натурально вшитко знищила. Але найбілост-

Подорожжя на фурі з Ганчови до Ріпок. Так виїзжат хотар ме же Ганчовом и Ріпками, так званы Млаки и попід Бзяне.

нійше то то, же війна нанесла страшні удары галицько-руському а в том и лемковскому населению, не исключая Ганчовы — в людях. В первом в цивилизованом світі концентраційном лягті Талергофі по-головно винищено інтеллігенцію и передових селян, всіх тих, котрі становили світло народу, як бы сказати, економично-культурний актив того народу. Toty, што вернули в живых с Талергофа — були зламаны на духі и тілі. Не легко им было от нова зачинати економичну и культурну роботу среди народа.

Еднак життя не спіт. Вимагат оно активного отношеня до него каждого чоловіка. И мы видиме, же поволи зачинают отновляти свою роботу ріжни институции и организации. Во Львові повстає меже иным Ревізійный Союз Русских Кооперативов, який становит собі за ціль организацию кооперативов в восточнай Галичині и на Лемковщині. И такы кооперативы повстают ровнох и на селах Лемковщины. Штобы, еднак, надати твердши основы тым маленькым коопера-тивам по селах, передовы люде Горлицкого повіта, а в том также и с Ганчовы, организуют централю для повіта Горлицкого п. и. "Коопе-ративный Союз". Централа в Горлицах должна была заосмотрювати лемковскы кооперативы и лемковске население Горлицкого повіта маже во всі потребительны товары, а от них скупувати рольничы продукты. Несомнівно' роль того союза, намічена организаторами — була велика, передовісм в економичном, але также и общественно-организаційном отношеню. Горлицкий повіт должен был покрытии сітю кооперативов, котрі мали продавати селянам промисловы вы-робки по можливо низких цінах, а купувати от селян рольничы про-дукты, по можливо высоких цінах.

Радость с повстання союза панувала во всіх селах Горлицкого повіта. Не бракувало кандидатов на членов, які вносили навет по кілька уділов. Ганчова также, натурально, причинилася до организа-ции той кооперативной станиці. Було тут кількох членов.

С початку Союз просперувал прекрасно. Але уж по кількох роках почал хилитися до упадку. В правдению Союза, на жаль, брак-ло отповідних людей, приготовленых до той ролі и маючих отповідні моральні свойства.

Союз знашоляся скоро в ликвидации. Упадок той ударной ко-оперативной организациі спричинил велики материальні и моральны шкоды среди лемковского населения Горлицкого повіта. Члены Со-юза не только же потратили свои уділы, але змущены ище были до доплати в трикратной высоті, бо Союз являлся кооперативом с три-кратном поруком. За каждый уділ, дайме нато, в суммі 50 зл., треба было ище доплатити 100 зл., бо довги Союза были велики. Для де-некоторых членов была то, мож повісти, катастрофа, коли усвідомиме собі, же корова в 1930 року коштувала 150 зл. В народі повстало мініне, же лемки не пофрагіят вести жадної економичнай органи-зації; люде от того часу зачали сторонити от кооперації.

Так надходить 1930 рок, а с ним велика депресія в світовой

Типичный лемковский строй Ганчовы и дооколичных сел в часі меже двома світовими війнами.

економії. Депресія тата перешла відразу в надзвичайно остру фазу, что знашло свое выражение в постаті общого спадку продукції, ии и торговельных оборотов. В связи с tym взросло безроботія, а пропес убоженя робочих и селянських мас скоро поглублювался. Банки и столицях многих держав еден за другим банкротуют, а валюта маже всіх капиталистичных держав тратят скоро свою вартость. Однако специально сильно кризис отбился на рольництві, што виплы-нуло на його перевідкость и інтенсивность. Именно в рольництві спадок цін була найбільший. В той ситуаціи в специальну тяжком положению націлася Польша яко край переважно рольничий, край, в котором головни существуючи голуз промислу находилися в ру-ках заграничних капиталистов-монополистов. Результат той ситуації был такий, же коли в Польші ціни на промисловы продукты обни-жилися около 30%, то на сельско-господарчы продукты перешло — 50%. Коли, на приклад, Соединенны Штаты уж в 1933 року присту-пили до виконання в колосальному масштабі программы поднесення цін, побольщення продукції и зменшения безроботія (славний "Нью Діл", "Новый Лад" Рузвелта), то в Польші депресія в острой формі перетягнулася аж до року 1936. Кризис тяжко отбился на се-лищах Лемковщини, а в том и Ганчовы. Выгодувало собі Ковалчик, Прові, Мікуляк свиню, яка важит до двух центніаров (200 кг), веде їй на ярмарк до Устья Русского а ту... ніт кому єй купити. Різники в Горлиц, чи Грибова только проходятся, надміхуються и если лемко скоче за поздармо таку свиню продати, овсім куяят..., а як не схоже,

то най везе назад до Ганчови, ци Вислови. Так само сираша виглядала з рогатим скотом. Продал хлоп корову, заплатил податки і мало што му зостало на керці (бо-ж трудно в зимі бoso ходити), на соль, каніфін, патычки і тым подобны якже основны потребы. А треба ту повісти, же обшарничко-капіталістични правителі тогданий Польши буджет державы головно опирали на податках хлопа, которы стало росли. В додатку і с выбром дерева справа уж не представлялася так, як в роках 1925-1933. Катульки з тоўкых яличок не можна уж никому продати, а і ялички уж поковчалися. Великі яличі не може вирубувати, бо власти заказуют, в додатку, если кому удастся довезти таку яличию до Устья, ци до Ропы то треба ровняко продати єй за безцін. Многи селяне ратуються ище продажом сягов на опал, особенно в осінну пору. Наладує господарь полну фуру сягов, запрягаю коні і о полночи везе их до Горлиц. Там продає таку окописту фуру (пол сягу) за 15 зл., значит, же за дармо віоз дерево, бо сумма 15 зл., то ровновартость тілько самого дерева. Взглядно на обороті получил гроши за фурманку, а сяги отдає за дармо.

Ситуацию значно погоршувал тут факт, же на вибуху кризису, совершенно усталла еміграция, бо який же край буде принятими иммигрантов, скоро у себе має мільйони безроботих. Зрозуміло, же і помоху за родных с заокеану значно зменшилася, бо если кто долго позостає без роботы то трудно очекувати, жебы висыпал, хоц бы найближшим — долари.

Як и где глядати ратунку? Властиво ратунку не видно. Позостає лем жити без перспективи на существенну поправу. Долю хлопа може в дяжкій мірі поправити только кооперация. Лем за посередництвом кооперації хлоп може організовувати свое економичне життя и добиватися поліпшення своєї ситуації. Што с того? Кооперативы еден за другим валиться. Уж давніше зліквидувалася Горлицкий "Союз", упала "Згода" в Устью Русском и в многих інших селах поупали кооперативы. Чом? Головно длятого, же за часов лішої коопонктури (1926-1929) кооперативы давали товар на кредит, ци як то повідают — боргували товар. Пришла депрессия и должники не были в состоянії своих долгов сплатити. Требования житъя еднак сут сильйини, чым бы ся то выдавало. Больше сознательны люде видят, что кооперация, то єдинственный путь, котора може повести до якой-такой поправы економичной села, до організації економичной селян. Але от свідомости до исполнения наміченой программи ище далеко. Як то сдзялать, чтобы по таких прикрайх досвідчениях наново людей переконати до кооперации? В Ганчови зачиняют над тым думати. Осередком всіх добрых общественных начиний была школа, была сем'я учителей Вислоцьких. Завдяки Вислоцьким в Ганчові працювала уже читальня им. М. Качковського, розвивалося культурне життя. Завдяки Вислоцьким Ганчова могла отдать на дальшу науку до Русской Бурси в Горлицях ученика Петра Фециу. И теперь, што нас ту специальну интересує, Ганчова висылат трьох хлопців на

кооперативний курс до Львова, а то: Теодора Фециу Семана Хутко и Ивана Сокола. Роздумували правильно: аби яку-небудь роботу розпочати, то треба мати отповідних людей. То был перший крок по пути до ганчовського кооператива. На часльє для Ганчови в літах 1933-1936 успішно розвивався кооператив "Самономощь" в Сквиртном. Тамтейшій учитель Николай Юрковський, популярний народний діятель, докладат всіх сил, аби свою выплекану дитину, т. е. кооператив вести умоля і дати добрый примір іншим сусідним селам. Труд Николая Юрковского дає добри овочи. Кооператив "Самономощь" в Сквиртном отверат свою філію (отділ) в Устью Русском, Рететон, но и..., але о том за момент. И в Ганчові постановили звернутися до Сквиртного о помохе в організації кооператива. Тонич же Сквиртне было знано менышним селом, же Ганчовище чесами малися за штоси ліщче от сквиртнянов. Тут промовляли зем факты, а бывали они такы, же в Ганчови здирав скору с людєй кілько вільо приватный склепар Йоско Голаднер, а потом його сын Шая Голаднер який переноси навет склеп в отповідне центральне місце села при дорогі — до Тарбая. В Сквиртном тымчасом люде купували потрбені им товары в своєму кооперативі по означених цінах, а доход кооператива побольщувал их вспомінний маеток. Так отже докходит в Ганчови до историчного собрания дня 17 червня 1934 року, вік носит назну "Кооперативна Анкета". В анкеті той берут участіе многи назначани люди того часу в Горлицком повіті, общественно-культурний актив лемківського населення.

Анкета дає початок великої кампанії о велике діло, як на одно село — о кооператив.

Може то кому видаватися смішне, але в тоту справу передовы

Ганчовске весілля в бідных межевоєнных часах власти шляхетской Польши 1919 — 1939 роков.

люди в Ганчові отдали много чутві, сильної волі і труду. На переді ішла школа, а до допомоги стоял уж бурсак, стояли курсанти і кількох найбільше свідомих селян, як Юліян Проць, Ігнатій Гарагуз, Іван Худинця і інші. Треба повісти, що загал ганчовянів, а навіть парох о. Титар' не вірили в успіх кооперативу. Повідають, же і Захар Сокол який-сь час занимався провадженням склепу, а єднак мусіл банкрутувати. То ся не удаст, бо Шая економично сильний, кооператив не витримат конкуренції, а люде на загал іще не свідомы, аби можна было рахувати на солідарність села, без котрой ціль не може быти осягнена. Треба било то всю брати под увагу и длятого в концы рішено не закладати самостоятельного кооператива, а только філію (отділ) сквиртнянської "Самопомощі". Еднак и при таком рішенню не бракувало многих трудностей. Едном из тых трудностей была справа шильду-таблиця на кооперативі. Не можна на шильді написати, що то філія, бо люде ображатся, же то консеквенции можут збокутувати с таким трудом организоване діло. Не можна знов написати так, аби то означало, же кооператив есть самостоятельный, бо то незгодно с дійствительностью и с законами. Але от чого людский розум? Организаторы зачали над тым думати: застановятися и... выдумали такий надпис, же всіх мог задоволити и не нарушувати закона.

На кооперативі отже скоро знашлася великих розміров таблиця, яка в польском и русском языке каждого заинтересованого человека информувала, же ту міститься "Кооперативная Торговля "Самопомощь".

И так повстал перший в історії Ганчови кооператив, якого председателем был избраний Иван Худинця, секретарем Ігнатій Гарагуз, кассиром управитель школи Алексій Вислоцький. Обовязки продавання обінял Семан Хутко, а книговодство провадил Юрко Дуда зо Сквиртного.

Треба подчеркнути, же кооператив містился в домі американського гражданина Григорія Яцевича, а його теперішни ужитковники Тевдоць і Мелька Яцевич з дому Дурняк робили всю можливе, аби помочи кооперативу стати на ноги.

Ганчова переживала велики хвили в своїй історії... Ци то всю удастся? Ци не піде надармо труд? Таки вопросы были на устах передових ганчовянів. Ціле село ничим іншим не жило через кілька місяців, як только кооперативом. И діло вполні удалося. Ганчова, як еден муж солідарно, свідомо поперає своєї кооперативний очаг. Жене, мужчины молодежь, ба навет діти — вшитки тяглися только до кооператива. Шая Голандер переконалася, же не туру мают под припецком". Через кілька місяців в Ганчови существоval уж лем еден склеп, а была nim "Кооперативная Торговля "Самопомощь".

Ганчовине на посвященню пам'ятника на могилі родичов Варвари Малютич (из Микуляків) в 1928 році.

Вартат додати, же кооператив полnil ролю не только торговельной станції, але и штоси в роді клуба. В вечер полно хлонів в кооперативі, бесідуют о ріжких своих справах, о господарці, о копіях, жартуют, повідають собі ріжки приповідки, а скларп Семан Хутко приспівує ріжки жартобливы пісеньки' як на приклад:

"В бардейовском поточку росне трава..."

Коли Семан Хутко был покликаний до войска, то його місце занял Теодор Феціца.

Ганчовинський кооператив витримал пробу часу... служил ганчовинам за кілька роков уж яко самостоятельный кооператив — аж до наїзду гітлеровських поліція на Польшу в 1938 році. Служил ганчовинам и в часі оккупации, а по войні до 1947 року.

Кооператив был ведений умно, бо люде, котры им управляли, мали чисты руки, добру волю и любовь народа. Особено треба подчеркнути отданний кооперативу труд управителя школи Алексія Вислоцького, який нераз поздніми ночними годинами рахувал гропи, улідновав кассу, аби гроша в ней не бракло, абынич не згинуло.

Кооператив "Самопомощь" в Ганчові есть историчним уже свідоцтвом посвята для народа, тружеников лемковского народа, інтелігентии и селян, а єдночасно свідоцтвом великого общественного и организаційного уровня всіх жителей Ганчови.

ГАНЧОВА И ТАЛЕРГОФ!

В історії народов виступают події, котры возбуждають в кождом поколінню потрясающее впечатлінне. Можут то быти події, што принесли даному народу велику славу, велику побіду над ворогами,

свободу и т. п. — и наоборот: подін, які ознаменувалися величими пораженнями, утратом свободи, знищением культурного доробку и т. п.

Таком великому подіюм для лемков, як і для галицько-руського населення вообще була Талергоф. Чим даліше ми отдаляємося від тієї трагічної дати 1914 р. тим в помінійших і виразнійших кольорах представляється нам перший концентраційний лагерь в цивілізованій Європі, які взяли під увагу сучасну історію, яку приготовила германська раса для славянського населення. Для нас, покоління, котре пережило кошмар другої світової війни, лагери смерті в Освенцімі і в інших численних городах середньо-восточної Європи — Талергоф стає як бы близьким, більше понятним... Идею, що лежала в основі Талергофа нам сьогодні єст лекше розширувати, чим то могло сділити междувоннє покоління.

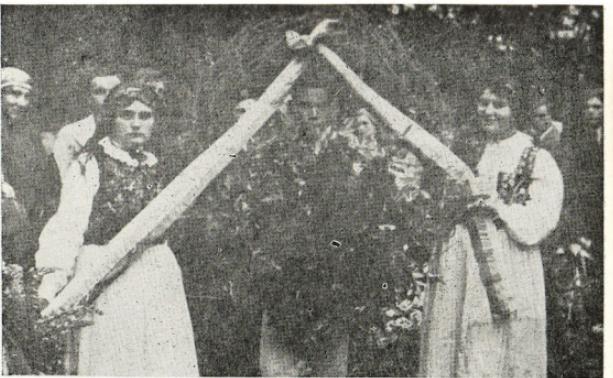
Чим-же є Талергоф?

Талергоф, то початок великого плана, який має на цілі винищування тих кругов славянських народів, котри могли бы стояти на перешкоді в покоренні німецькими державами славянських країн і их безвідкладної експлуатації, то значить будову могутства "тисячолітньої Германії на костях славянських народів. За таким тезисом сильно промовлюєт поровнання Талергофа з о 25 роках позднійшим Освенцімом, с тим, же гитлеризм в своїй ошаленій расової ідеології до народів предназначених на згладу додав іще жидів. До Талергофа виважено людей не по причині совершиених ними преступлений, а толькі на основі навет не провірених фактів ци по-дозрінні, же люде тоти читають таки а таки книжки, належать до тайк, а не іншої читальні, кооператива, організації и т. д. Подобно представлялася справа з Освенцімом. Лагерь тот заповнено головно людьми, яких по всіх містах Польши и других держав лапано на улинях, без допроса, без суду... Сам факт, же дана особа являється поляком, жидом, русським..., же по-дозрінні єст о симпатии до соціалізму ци комунізма вистарчать, аби була предзначена на спалення в Освенцімських крематоріях. Гітлеровці не крилися с тим, же така сама доля, як жидів встрітіт цілій польський народ и руський народ. Мог бы кто повісти, же в Талергофі не газовано и не палено людей, як в Освенцімі, ніт, отже, що поровнувати тоти два лагери. То правда, же в Талергофі не було газових комір і крематорій, постараюся єднак, о таки санітарні и жизненні условия, же роль газової комори виполяла тиФ, ци інші заразливі хвороби. Жинко смерті було велике, а його свідком являється "кладбище под соснами". Австро-Імперія монархія, які жовніри посли пасы с брянками с уміщеним на них надписами: "Gott mit uns" (Бог с нами) не мала скрупулов, не мала виступу перед світом — в 1914 року построїти пекло для руського населення Галичини и Лемківщини при чом головну увагу звернено на інтелектуально-культурні слої народа, аби позбавити тото населене предводителі, учителі, едним словом —

Талергофський Съїзд во Львові, дні 31 мая 1934 року. Торжественне шествие на Лычаковске Кладбище ку Памятнику жертв Талергофа. интеллігенции в широком того слова понятию, без якой народ не може существовать и развиваться. Бо ходило єй о такы самы цілі, які намагался Гітлер осягнути в 1939-1945 роках.

Динін віддається то, же до тепер учени славянських країн не залежи докладним інслідованием справы Талергофа. А преці єсть то справа важна для дальнішого существования и перспектив розвою славянських народів супротив отримання в західній Германії нового гітлеризму. Коди до вибуху послідньої війни можна было трактувати Талергоф, яко "льокальну" справу, котра поза жертвами нічого не интересує, так по досвідченях послідньої війни хибалі всім стає ясне, же Талергоф' то не только справа галицько-руського, ци лемківского населення, то справа всіх славянських народів, бо в Талергофі розпочався процес, якого продовженiem була Освенцім, бывал подія в літах 1939-1945 на великих просторах середньо-восточної Європи от Одри по Волгу. Подія тоти ознаменувалися масовыми геноцидами, розстрілами многих міліонов жидів, поляків, руських, т. з. мали на цілії совершиенну екстермінацію тих народів. Специальнов треба би направити возвзяння до львівського научного осередка. Сели хочете быти научителями народа, если хочете быти приятелями лемків и лемківської культури, то вы должны тому народу представити правду о истории, а специально о Талергофи. "Балачками про

Талергофский Съезд во Львові в 1934 року. Вінец на Талергофську могилу от Лемковщины несуть Александра Вислоцка, Надежда Русиняк, обі учительки, и Петро Фецица, всі трое ганчовяне. Обі дівчата-учительки пали мученическою смертью в часі Другої Світової війни, по том самом обвиненню, за котре пали жертвою талергофці в часі Первої Світової війни.

гніт з боку австрійської вояччини" вы нич не выясняєте, а радше затемните справу*). Вам треба ясно повісти народу, чим був Талергоф' кто и за що страдав в Талергофі, кто був виновником Талергофа, яку роль піднімали относительно Талергофа тоді галицькі інтелігенти, што називалися українцями, и що хотіли будувати "самостійну Україну" под берлом австро-німецьких царів. Документов и живых свідків вам не бракне, если єднако Львов іще не до зріл, аби объективно згодно з історичном правдом справу Талергофа исследувати и представити, должны бы тым вопросом заняться иниши научни осередки, як наприклад Академія Наук ССР.

Коли в 1934 року минала 20-літня годовиця трагедии Талергофа, оставшися в живих талергофцы и их родственники организовали во Львові Талергофский Съезд, який состоялся 31 мая того року. На съезді открыто на Личаковском кладбище построенный на жертвы народа монументальный памятник "Жертвам Талергофа". На том місці треба подчеркнути массову участь лемков в Съезді. Коли мы всідали до львовского поїзду в Загір'янах, то мы уж застали битком переполнений поїзд лемками от Крыніці, Жегостова, Грибова, и т. д. В по-

їзді знашолясь також старий дьяк, а радше треба бы то назвати дьяко-учителем, с Ріпок — Іван Дошина, талергофец. Коли он вертал назад зо Съезду, то повіл так: "Теперь уже можу спокойно умерати". Во дійсно Талергофский Съезд во Львові, то была єдина в своєму роді манифестация. Площа под Высоким Замком, где старики-священики талергофці служили Св. Литургию, была заполнена многотисячним толпом зо всіх концов Галичини и Лемковщини, поход из под Высокого Замку на Личаковске кладбище не мал конця. В Съезді участь брало много хоров и кілька духових оркестр, м. ин. с книжеского города Галича. Далеко уносилася звуки пісні-марша, яку співано погиблым революционерам "Вы жертвою пали в борбі рокової, вы весь, што иміли, отдали за вою.. .

Тогдашня українска самостійниця пресса во Львові натуральнонич іншого не мала до висказання о Съезді, як тілько клеветы. Єст то річ ясна свого рода самооборона. Трудно очекувати от людей с нечистом соєвістю іншого становища. Ганчова также внесла свою лепту в Талергофский Съезд. Вінок от Русской Бурсы в Горлицях несли на поході Съезді и послі возложили його у стін талергофского памятника дві дівчата и бурсак-гімназист, всі трое из Ганчовы. Были ними: Александра Вислоцка, дочка талергофця; Надежда Русиняк, пострадавша отца в Талергофі и Петро Фецица. Судьба хотіла, же обі женищины уж яко народны учительчики — гинут в часі другої світової війни по причині тих-же самых виновников Талергофа. Надежда Русиняк умирає в Липиній от грудной болізви по тримісячному пребыванию в найтяжшій гітлеровській тюрмі в Яслі, до якой ей всідали, як и многих других лемков — українски националисты.

Талергофский Памятник на Личаковском Кладбищі во Львові, который стоит до днеська.

* Смотри: Народна творчість та етнографія — Львов.

РОДНЕ СЕЛО ГАНЧОВА

Приступаючи до издания пам'ятної книжечки села Ганчови, єдиносельчанський комітет ганчовянів в Америці і Канаді постановил перед собом благородну ціль — дати в руки нашему ганчовському поколінню документ о славном прошлом их и наших предков, от которых походим.

Наши предки, память которых мы не лем любиме, але и высоко ціниме и шануєме, перенесли много трудностей, натрудилися, натерплися лем штобы нам теперішньому и будущим поколінням приготувти счастлившу судьбу, весільше и богатіше життя. Свою задачу перед будучністю они выполнили честно. Што они не успіли для нас приготувти и обеспечити нас достаточно, то уж не их вина, вина тата походить от тых, котры мали над нами висшу власть, котры брали на себе обовязок опіки над нами, а не знали, або не были способны обеспечити счастливше життя нашему племени на родных нам землях.

Як в кождом другом селі, так и в Ганчові найбільшім богатством населення била своя земля, ліс і стадо, котрими кождий газда пробувал якнайліпше обеспечитися и приробити про себе и свое потомство. Где не удавалось того добити поєдинчим способом, там ціле село бралося добити колективним громадським способом. Таким способом помагали собі и ганчовяне. От дідичов онці откупували ліси, с которых на ровній часті з них користали. Таким кооперативним громадським способом будували трахи и млини. С дерева которого было в Ганчові обильно, люде не лем будувалися и огрівалися, але и вивозили на продаж для закупна фабричных выробов и предметов господарки. Потяжну силу на млин и трах давала дармо быстра горска річка. Она требовала лем того, абы ей знати, як за прячы до роботы.

Ганчовяне помогали себе подносити економично выпасом худобы, особливо волов и овец, которых выводили в окружны містности на ярмарки и продавали за добры гроши. Из овец выручали вовну и брындузю, котру продавали в далекы стороны світа.

Новый этап означал для життя Ганчовы початок еміграции в Америку. Не было дома, штобы дакого не мали на еміграции часто пару членов родины, а часто и цілы фамиліи выїждали в світ за хлібом и новым житьем.

Самым первым из Ганчовы вышел на еміграцию Андрей Петрог. Властиво он біжал перед австрійским побором до войска, до Голландии, а так товаровым кораблью до Сан Франциско, Калифорния. Подорожъ тревала 6 місяців через океан.

Тут за океаном ганчовяне разом с другими емігрантами организовали народно-обществене життя, рускы запомоговы союзы, братство Взаимопомощи, Общество Русских Братств и други. Трех ганчовян, а то О. Онущак, Д. Вандзіяк и К. Корбеляк были головными секретарями ОРБ. Ганчовяне мают великий рекорд, яко закладатели русских православных приходов и строители церквей. Часто наши ганчовяне выходили до старого краю на отвидыни своего любимого родинного села и вертали обратно в Америку.

Замічательный рекорд таких поїздов оставил по собі краян Дедлик, котрый переїзджал океан 26 раз, бо іздил в Америку 13 раз. Коли уж ішол по шифкарту 25 раз, то пароходна компанія отдала му билет задармо в обі стороны а до того подарувала му ровербайсика.

Но еміграция назагал помогла родному селу, бо ганчовяне из-за моря безперерывным потоком слали зароблены гроши до краю на покупку земли, будову домов, поправы господарства и на народны ціли, на церковь, школу, читальню и т. д. Так еміграция сопрага громаднейшу роль в життю Ганчовы, и годна іще продолжати свою роботу в том направлению, если лем ганчовяне там в родном селі будут братися до отновления своих господарок и до народного життя.

Іван Штекая,

Предсідатель Ганчовского Комітета.

Народны типы Ганчовских и Ріпчанских газдинь.

ТО МОЯ ИСТОРИЯ

Торонто, Онт.

Я родился 19 марта 1908 року, под числом 38 в Ганчові. До нас звали до "Шпака".

В Ганчові я пережив 20 років, а ту в Канаді 30 років. Хоць то уж дост довгий час, як я виходив из Ганчови, но и так Ганчову я пам'ятам барз добре. Пам'ятам навет початки Першої Світової війни пам'ятам, як австрійські войска приходили в село и отходили из села, пам'ятам, як руські патрули час до часу пришли до села и на-зад вернули через Шквіртне, бо меже Ганчовом и Шквіртним-Регетовом стоял фронт. Пам'ятам даже и тот страшний момент, як в 1914 року лапали єдноселчанов и гнали до Талергофу. Пам'ятам, што як по пару роках войны Австро-ославла, а наш парох апелювал с амвони в церкви, жебы помагати чым кто може, бо Австро-пропаде. И мой отец нехотячи побоялся и повірил нашему парохови украинцови (правдоподобно то был о. Титар — прим. редакции) и пожичил тяжко зароблены в майнах Пенсилівіанн центы, ворогова славянства австріякам-німцам. Та не лем свои гроши пожичил, але и сиротински, которых был опікуном (бо діти не были дорослы). Нинъ дал ся перевести, бо парох страшил, же як не пожичат, то их возмут до Талергофу, як и других взяли.

Австро-войну програла, а людски гроши до днес не вернены.

До Канады я приїхал в найгорший час, бо в 1930 року, коли почалася страшна депресія. Барз тяжко было на життя заробити, а ту треба было и долг за подорожье вертати, а при том, мой наймолодший брат Петро начал ходити до гимназии в Горлицях, то мі треба было и йому помочи с надійом, же окончит высши школы, бо з дому не было му чым помочи. Час от часу я вислаля пару долларов, а при том он мог легше утриматися бо мал помочь от Русской Бурсы в Горлицях, и так что покончил гимназию успішно. Не лем гимназию, але и университет в Krakovі.

В 1944 року добри краине познакомили мене с дівчином наших єдноселчанов. Отец ей из роду Коваль с Ганчовы, а мама из роду Забавский в Шквіртном, а мешкали в Детройт, Мич, США. В том самом року мы поженились в Детройт, а мешкали в Торонто, Канада. Выходили змеє единого сына на имя Штефан. Минув йому тепер як раз 14 роков.

Жиреме так, як ся дає, не гірше, як и други люде. Роботы не бракую, но бракую здоров'я.

Приймите, дороги ганчовяне' от мене и от моїй фамилії сердечни поздоровлення.

Ваньо Фецица.

Адам и Марта Даньковски, донька Настя, и сестра Марти Орина из Устья Русского. Адам и Марта Даньковски власны родиче Юстины Даньковской, жены Данька Фецицы в Ганчові. Они являются родичами Тимка и Евы Фецицы в Юнкерс, Н. И. Адам Даньковский Дьякувал в Устью Русском ціле свое життя. Они убрани в народный лемковский крой, як поносилися в тоты часы в Ганчові и близкой доокреости.

ІЗ ДАЛЕКОЙ КАНАДЫ

Принц Руперт, Б. К.

Я вполні одобряю Ваше намірення, дороги єдносельчане, изати памятну книжку нашого родного села Ганчовы. Помочи с роботом меже ганчовянами не можу, бо ту я лем сам меже чужими людьми. Не лем из Ганчовы никого ту нее, але ани жадных емігрантов с цілой Лемківщини.

Як звичайно, я іздил по цілій Канаді, як и решта наших емігрантів из Лемківщини, а от 1942 рока я ту залишился и ту живо близко вашої американської Аляски. Найближче місто от нас по вашої стороні називалось Кетчинкан, Аляска. От нас до того міста лем впол години аеропланом.

Наше місто Принц Руперт приперат до Пацифіку (океана). Населеніє нашого міста числит 16 тисяч жителів. Наша провінція - Бритиш Колумбія (в роді ам. штата) славиться найвищими горами в Канаді. Подножжя гор начинаються спільковыми лісами, а кончатся в высотах голими скалами, а часто снігом.

Дороги краине Ганчовяне!

Засылю Вам всім разом крепкий єдносельчанський и братський привіт и желаю найліпшого успіха в Вашої роботі.

Ваш незабываемий край - Антонь Калакука.

МОЯ КОРОТКА ИСТОРИЯ

Лінден, Н. Дж.

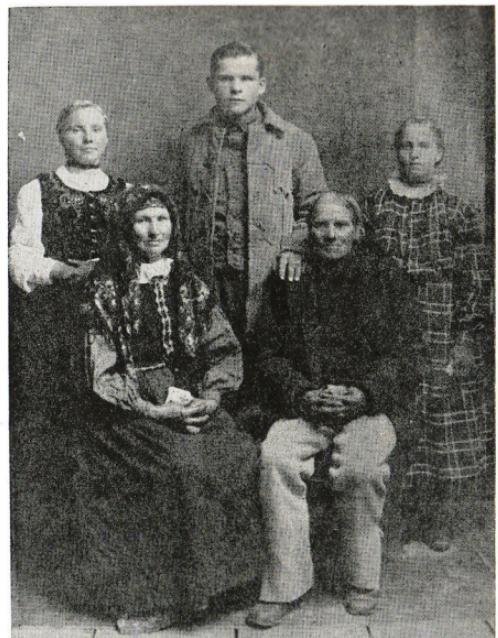
Я, Мирон Перон, родился в селі Ганчові. Історія моого життя коротка. Я был слугом у Онуфрія Яцевича на Березі, коли мі было ище лем 10 літ. Я вставал о третьої годині над раном молотити зерно. Но так було не лем у Яцевича, а и у всіх газдов, у которых я служил.

Коли мі было 16 роков, то я біжал с мазярами, с котрими я іздил по світі за два роки. На 19 року я поступил в ковальську школу в Польській Ропиці, а на 21 року життя Польща забрала мі на воєнну службу до Нового Санча. Повернул я из армии 1. 1. 1930 року, сбудувал кузню, яко промисловий коваль в селі Ганчові. Но господарка цілой держави ішла на банкрот, то на банкрот зышол и я. При конци того самого року, я виїхал до Канады, а в 1934 року легально перешол канадську границу и стал гражданином Соєд. Штатов.

В 1937 року я оженился з Мариом Співак. Ей родиче походили зо села Кунікова. Сама она ту рождена и николи в kraю не была. Працюю постійно от 1937 року в фабрики автомобільов до днісека. Висше 30 роков я там переробил, зато и люде забыли за мене, а моя учителька Вислоцька николи не вспоміне за Мирона, што затрапилася от свого села и родини в Ганчові.

Мирон Перон.

- 56 -

Андрей и Анна Корень, из роду Микуляк, зо своїма доньками Мариом и Антоньком. По середині родственник Семан Косарь. У кореньов было 14 дітей, 9 хлопцов и 5 дівчат.

В першій половині ХХ століття, Ганчова була широко відома іще по причині єдного газд-лікаря Андрея Кореня, где звали до Бадарака. Не лем ганчовяне, але люде з далеких околичних сел в день и в ночи приходили до него за порадом, або брали го зо собом до ратунку в часі выпадку хвороти, або каліцства. Очевидно, он был одарений великим талантом познавати признаки різних болізней и находити способи успішного лічения, помимо того, што жадных докторських наук не посідал.

Имя "Бадара" в Ганчові кождый мал на языку, коли в родині або господарстві випало даяке несчастье або залегла продолжительна хворота.

ГАНЧОВА И АМЕРИКАНСКИ ГАНЧОВЯНЕ

Юнкерс, Н. И.

Я, Даниил Дурняк¹ родился в Бруклине, Н. Й., от родичов Ваня Дурняк и Евгении из рода Ковальчик. Як були мої родичи іще самотні, то жили в Джерзи Сіти, Н. Дж., но як поженилися, то переселилися до Бруклина, где я родився і мой молодший брат Ігнатій.

Як я був малым, то памятам, що мої родичи все ішли на Еліс Айленд до Коуст-Гарденс (наші люди звали просто Касенгарда) вітряти емігрантів, бо приходили хлопці і дівчата із Ганчовими, а вшитки мали наш адрес на Фріман стріт, котрий напаміть знали.

Моя мама принимали тих країн, як Америці насмішком називали "гриноров" на мешканців і борд. В нас все мешкало 9-14 дівок, котрі робили в дзот-мілл (нітковни). В той фабрики они на машинах пряли і нитки звивали на шпули. То всьо отсыпало до інших фабрик, где робили потолін. Хлопці робили в олійовні, на треках, в бедарні, где робили бочки на пиво і горілку.

Декотрі країни іще живут тут в Америці, котрі женилися в нас на Гринпойт. Они ліпше бы то описали, що памятають о том, як коні тягали "тролей-карси", бо електрики не було. По обіді хлоп ішол по улиці с драбином і засвічав лампаши по стопах, котрі світилися карасином. Тоді ани газу іще не було, то люди палили деревом, при деревяному огні варили істі і огрівали домы. По улицих було полно коней с возами, як тепер машин і троков, што розвозили товари до шторов, ладунки с кораблем. Молоко с фарм привозили окладене ледом. Так привозили і мясо і зеленину. Горілку в сальонах наливали до келішків просто с бочок.

В 1908 року я виділ перший "самохід". Колеса були тонькі, як тепер на роверах. Літарні на передні світилися карасином. В тот час то було штоси нове. В тот час я уж ходил до школи в перший клас, бо мі було 8 роков і вітол, бо молодін тоді не принимали. Мой отец захворіл і доктор приказал им іти до старого краю на відмороження. И так зробили, продали грать, забрали нас обох с братом Гнатком, котрій тоді має два роки, і як доктор приказали, вийшли с нами до Ганчови. Мой отец не знал господарку провадити, бо молодим пішол до Америки, лем 17-рочним хлопцем, а до того були хворий.

Мы пришли до Ганчови в марці. Нинъо іще мали маму, і жили, но перед нашим приїздом тыждень померли і були похоронені.

Приходила ярь. Люди начинають ярувати, то нинъо съїднали людей до роботи, а сами ся лічили, ходили до доктора. Здоров'я пришло назад. Гроши, які принесли із Америки, вложили до ощадничих касси в Горлицях і з процентов купували томасину, сіяли на луки конич. Трави росли, сіна було дост, но початки таак були тяжкі.

Родиче записали мене до школи. Учителем був в тот час Русиняк, а наставельником прихода о. Йоанн Титарь. Було дост трудності мене установити в школі, бо я був рожденний в Америці та треба було метрику видаставати. Через зиму я ходил в школу, а літом пас худобу, так, як і други діти.

Наша ріля називалася Штеклівка, було певно на ней да-8 газдов, и були породинаны. Якося так було, што шестина ішла на впол, то двох газдов було на шестині, и були добри газдове, мали здоровых сынов, то як мой нинъо вишли косити, то добре не знали, то сусідські хлопці, як своє скосили, то перешли с косами на наше и докончили. Тоты, што все помагали, були Алексій Худиня, Ванько и Петро Штекля, Феце Мучка и други. Так помогали соби родина родин, сусід сусідов.

Як я мал 12 роков, то звідувался нинъо ріжни вопросы. Они мі повідали, што до школи ходили до Высови, бо в тот час не було школи в Ганчові. Они училися етимологічного письма, бо фонетика в тот час іще не була введена в наши школи на Лемковині. Мене учили уж на фонетиці, але нинъо подозрювали и не любили фонетику, то учили мене всеце дома, як в школі. Оповідали, што коли они пришли до Америки, то платня робочого на годину була около 10 центов. То як робил, то заробил доляра за 10-годинний день. Наши ганчовяне групувалися на початах в Шенандоа, Пенсильванія при майнах. Други місцевости с ганчовянами були Бруклин и Джерзи Сіти. Першу руську церкову организували в Шенандоа, Па. Там приходили с краю молоды священники и оттамъль расходилися где жили наши емігранти из Лемковини и собирали гроши на Службы Божы и на будовы церквей. В Шенандоа наши люди заложили кооперативны шторы, мясарини, пекарни и др., в которых розвивалася велика торговля. За гроши с цієї Америки будували церкви и запомоговы общества. Из ганчовян там були: Фецицы, Дошни, Худинци, Вандзіякы, а из Ріпок Федорчаки и даже других. Я имена не памятаю.

Бішкти угорськы и галицкы руснакы-лемкы трималися купочки, из обох сторон Карпат. Так було аж до часу, як приїхал бискуп Ортинський с папським буллом. Тот бискуп нарobil великой баламуты в Америці, зачал народ діліти на свою користь, шпекулювати, яко гандляр душами, поробил ворогами єдных другим, а народ не

был учений легко дал ся сбаламутити и взбунтовати, а потом уж таких бунтаров священников начало всеце приходити и из Галичини, так само и з России. Но наши ганчовицне триамлися свой старой прадідной русскости, яку принесли зо собом, як были молодыми, не хотіли быти измінниками. Они вірili, же Владимир Великий окре-стил Русь, и таком она має быти. Так записано в истории и никто того не може змінити.

В Ганчові был о. Обушкевич. Он часто встречался и говорил с моим отцом. Он был тоже настоятелем в сусідньом селі Устью Русском, а потом и ту в Америці. Тот чоловік проводив велику культурну роботу меже нашим народом по обох сторонах океана.

Коли пришла I Світова война в 1914 року, то Австро-Імпірія была розвалена и поділена. Ми осталися для Польши, бо там нас приділили. Мой нинъю впал жертвом тойвойни и с фронту не вернул. Ми остали сироты. Гроши, які были в касі пропали, лем мамі книжечка в руках остала от грошей.

Я оставил Ганчову в 1923 року и вернул в мой родний край Америку, а потом забрали моего брата, который был женатый. Он приходил до мене. Я покончтувал своего родного краю, о пару місяці забрали он свою жену и малу дочку. Мама наши остали дальше жити в их родном селі Ганчові но коли пришла Друга Світова война, при оккупации Гитлера Польши, наша мама померла, до виселения наших ганчовианов, єдных до Савітского Союза, других на бывших німецьких землях, на Заході Польши.

По Першої Світової войні ганчовицне в Америці старалися помочи Ганчові. Австро-Імпірійські власти забрали звони з церкви, и ганчовицне писали до краинов в Америці прошу, аби были так добры зложити жертву на новы звони. О пару місяцев выходят до краю ганчовицне из Америки И. Ковальчик Вандзіяк и Титко, и приносят гроши. Єден звон заплати Корбеляк из Байони, Н. Дж., други два куплены за сколектуваны гроши от американских ганчовианов.

Нее и не было юной хижы такой, с которой не было бы никого с Ганчовы в Америці. Так як был даколи призви на помочь Ганчові, то каждый дал так як для себе, а то зато, што мы не поділены и любиме свое отцовске гніздо. Хоц не богаты культуром, бо зме жили в рабстві и панцині, хоц наша Ганчова остала опустошена, хоц ганчовицне были виселены польском армии, но коли обял наново руководство польским правителством В. Гомулка в 1957 року, то дал право тому, кто хоче вертатися на свое. Смілы духом ганчовицне, не ждуть, што кто зробить, ладуют на возы доробок, який мают и вертаются в родне село.

Коли пришли вісти в Америку, што 25 фамилій вернулося в Ганчову и пишут о помочь, то ганчовицне написали до газети "Карпатска Русь" отзыв для организации єдиноселцянского комитета' абы помогати при отбудові домов и отновлению життя. Тот комитет єдиноселцян в Америці и Канаді, хоц не так дуже помог, але тата помочь

в kraю оцінена дуже високо. Першим на поправу церкви жертвувал Гавриил Симоночко из Стамфорд, Конн. 250 долларов, а Теодор Демай, из Ембрідж, Па., собрал 206 долларов. Около тысяч долларов уж вислано до Ганчовы, а ище все в кассі остаются гроши на дальшу помочь.

Сут люде доброй воли, хоц и с других сел, што дали жертвы на туто ціль, бо тому, кто собі пробує помочь — помогут и други.

И лемковска делегация отвіділа наше село' а Лемко-Релиф послал пачки с одівом и обувом до Ганчовы. От Лемко-Союза была висланна литература, книжечки и газеты. Разом была проведена велика робота. Были и меже нами учени люди, хоц дакотры пішли от нас, бо мы по своей бідноті не могли им дати достойного утримання, но были такы, што не смотріли свойской выгоды, а разом с нами тягли ярмо, и придут знов такы, што будут с нами тягти, и мы певни, што не останеме сами.

Всі народы світа мають право на свою культуру и розвитие своих обычайов и прогресса. Мы знаме шанувати чуже и свое любиме и ціниме, так, як и другие народы любят и цінят свое. Мы не ганиме ничие, же ваше добре, але кто нам силом накидат чуже, то мы не хочеме пожичаного, мы ся обыдеме о своїом и к своему придобаме по'нашої власной силі и волі.

Ганчовицне славится своима кермешами, котры устроювали на емиграции так величественно. Нашом діятельностю мы не повстыдали ани наших предков, ани наши будущи поколінія ганчовианов. Мы будували згодно всьо, што добре и культуре и остаєме с чистым и добрым именом не лем перед цім лемковским народом, але и перед русским и всіми славянскими народами.

Даниил Дурняк.

МОЯ ИСТОРИЯ

ИГНАТИЙ ДУРНЯК

Родил я ся в Америці (1906).
Ту я жил два рочки,
Нинъю, мама взяли мене
На свои ручечки.

Взяли мя родиче
На шифу плаввати,
Бо за море якнайскорше
Хтіли ся достати.
Мильй нинъю Америку
Мусіли лишати,
И вертати на Карпаты
Здоровля глядати.

Переплыли мы океан,
— Слава Тобі Боже,
А до Горлиц ся привезли
На "желізном возі".
А от Горлиц до Ганчовы
Привоз eas "фиякер".
Родны люде, родне село,
Ту сой газдуй брате.
Хижя была сбудованна
С тесаных яличок,
Выставят ей отец мой,
Як в Америку ишол.

Но як мої нянько, мама,
Газдовку начали,
То я того не памятам,
Я був тоді маленький.

Але коли я уж вирос,
Шесть років був старий,
Дали торбу мі на плечі:
— Підеш с коровами!

О том моя мила мама
Все оповідала,
За богату Америку
Вічно вспоминала.

От шість літ до десят
Був я коровярьком,
От десят до двадцят —
Був єм господарем.

Життя було дуже добре
При своїй мамусі,
Хоць я був лем десятилітній —
Газдувати-м мусіл.

Бо Австрія зосербами
До війни вступила,
Взяли отца нам на війну,
Доля несчастлива.

Австрійки взяли няню,
В Бахні "тренували",
Як заняли Румунію —
Румуни не дали.

Мого няня в Румунії
Вояків поховали,
Мама мене малым хлопчиком
Газдом називали.

И так там в Ганчові
Мы сой газдували,
Што нам вшитки ганчовянє
Аж завидували.

По роботі, по вечеरі —
Гармошку на руки,
Уж на дворі хлопців полно,
Ідеме на луки.

А на луках зас дівчата
Лені пристерали,
С прекрасними голосами
Співанки співали.

Село наше сбудоване
На красній ровині,
Меж горами и лісами —
В надрічній долині.

Була церковь среди села,
Дві школи про діти,
И читальня для старших —
Знали, що єст в світі.

Понад село при Ганчові
Річки ся сходжали,
Из Гуты, Ріпок и Высовы
Ту себе витали.

Ріка плила долом селом
Більма пісками,
Поза ріку гуси пасли —
Хлопці з дівчатацями.

Понад селошла дорога
Каміньюм'я выбита,
Кажда хижака, як не бляхом,
То гонтами крыта.

Вколо села стары ліси,
Букы и ялиці,
Всьо в них росло, що потребне
До воза, до колес на синці.

В лісах росли всі ягоды,
Черніці, малини,
А и гриби ся зберало —
Було на зиму.

Вшитки наши ганчовянє
Добре газдували,
Свіні, воли и телята
На тлusto ховали.

А под осінь на ярмаку
Мы то продавали,
Купці з міста, што лем було
От нас купували.

Овці, кози и "гадзінзу"
Дома затримали,,
Жебы діти на мясниці
Тіж мяса достали.

Най то буде всім в памяті
Нашим ганчовянам,
Як маленьким я газдувал
С мойом родном мамом.

ГАНЧОВСКА СПІВАНКА ИГНАТИЯ ДУРНЯКА

Гей шол я в неділеньку,
Ей ввечер горі селом.
Стоні дівча при оконці,
Ей, смутно — невесело.

Як єм ішод долом селом,
Уж звіздочки світили,
Дівча мене закликало:
"Ой, под-ле ку мі, милый".

И пришол я ку дівчацию
И повіл: "добрый вечер",
А онъ ся мя зідало:
"А где ты идеш теперь?"

А я повіл, што я иду
Ей глядати любочку,
Она гварит: та преночай
Ей, за мном, тоту ночку...

Стояли зме на дворі,
За рученьки стискали,
От вечера до полночи —
Уж когуты співали.

По полночи запросила:
"Подъ, мой милый, до хаты,
Бо ся бою мамы, няня —
Будут на мя кричати..."

И пішли мы обідое
До хижак говорти,
Мама с нянькою на миленьку —
Началися сварити.

А тепер сой припоминам,
Ей тридцет роков тому,
Як ся мама наасварила
На миленьку, на мою.

Теперь я уж не мушений
На село выходить,
Мам я милю жену дома,
А и дорослы діти.

"Где ты была, дівко моя,
От вечера до рана?
Я про тебе, а и с нянькою —
Цілу ночку не спала!"

Не була я нигде, мамо,
Лем над хижом, во дворі,
Ишол милый долом селом —
Закликала-м го к собі.

Стояли зме в нашом дворі
И разом розмовляли,
Коли приде день, миленький,
Штобы зме ся побрали.

А я стоял коло дверей
И не знал, што робити,
Ци стояти, ци уткіати,
Може будут ся бити.

Отворил я скоро двері,
Вылетіл на дорогу,
Мама дальше дівку грініт:
"Поламлю я ти ноги..."

Полетіл я долом селом,
Аж до свого, до дому,
Знял капелюх, знял я гуньку,
Люг єм сой на солому.

Лежу я сой на соломі,
За миленьку сой думаю,
Мама кричат: вставай, сину,
Уж когуты співали..

РОД МИКУЛЯКОВ

Осиф и Марія Мікуляк.

Хижа у них була дуже велика і дост стара, но міцна, як с желіза. Она була поставлена там, где я виросла, як звали до Марківця, где ся сходили дві води, одна з гори Марківця, друга з Висоцьї. На тих водах стоял млин, Громада Ганчови откупила тот млин і перебудувала. Там звали на Ланик. Хижа була курна, которую я застала, як я пришла из Америки в 1906 року малым дівчачком. Мене само перше задивувала в сіннях ножана ступа, в которой товкли лен на олій і зерно на пенциаки. Тот, кто знал добрі танцювати, то тот мог в цей товчы зараз, але кто не знал, то треба ся било учiti, бо ступа бы го потовкла. То треба ся било тримати руками вішала под повалом, а ногами чукпати по ножках. В тих сіннях стоял великий и долгий баволь, до котрого сыпали зерно. Он был зробленый с єдной цілкової ялици, што ище где-не-где был и лубок не обтесаний. Он был выдобаний сокирями и містил в собі 20 гбовів зерна. Я там виділа ище дерев'яний плуг и борони, котры уж в тоты часы были завалены на поді.

У моего діда було кілька братов. Ци дакотрый из них пішод

до Америки, то не знам, але знам, што єдни из них пішли на живи на Угорську краину, там поженилися и на все там остали.

Хижа була дуже велика, в середині можна було драбняком обернути. В єдном куті стояла постіль, а под постельюм була скрыйті вход до півнини, котра ся находила поїзд цілу хижу. Выходило мі так, што там даколи якьси люде ся ховали, што помагали людям в селі. Тоти исторіи я не знам докладні, але знам, што наши хлоці ся там ховали, як их имала польська поліція, котра хотіла их брати до войска в 1920 року. По Першій войні хижу стояла ище курна, як я ту до Америки виїхала в 1928 року.

Осиф Мікуляк приходил до Америки до Оліфанту, Па., а потом переселился до Нью Йорку, где занимался найвеце ковальством, робил колеса под тренси. Тогда ище не всяди була електрика. Он помогал будувати Общество Русских Братств, церковь на Симор стриті в Юнкерс, Н. И. и в Нью Йорку на 97 улиці, где його діти були крещені. Виходил до краю в 1905 року, а помер в 1907 року, а його жена померла в 1935 року в Ганчові.

Написала дочка —

Анастазія Мікуляк Глюз,
2 августи 1960р..
в Юнкерс, Н. И.

Члены Комитета Ганчовского и Ріпчанского Кермеша, устроєного в 1954 року, в Карпаторусском Ам. Центрі в Юнкерс, Н. И. (С ліва на право): Данил Дурник, Петро Онущак, Теодор Дошна, Ігнатій Дурник, Іван Штекля, Іван Вандзняк, Григорій Яневич, Іван Дурник и Тимко Фецица.

ЛИСТ ИЗ ГАНЧОВЫ

(Письмо получила Иван Штекля в Стамфорд, Конн., от Анны Криничин)

Ганчова, 1-го августа 1960.

Слава Иисусу Христу!

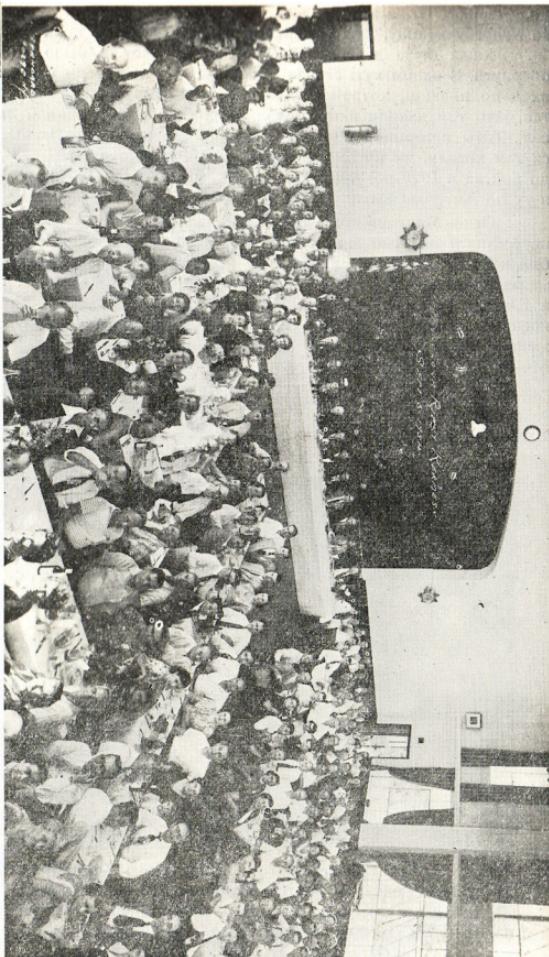
Дорогий сусідо, пишу до Вас пару слов, с котрыма поздоровляю
Вас всіх разом дуже красно и мило, и довідуся о Вашом милом
здоров'ю и поводжиню.

А тепер доношу Вам о своєм здоров'ю и поводжиню. То
дякувати Господу Богу тепер всі здоровы, а поводжиня наше, як
звикли.

Пишу Вам, же в том листі посылаю знимкы с хижы и креста.
Хотіла-м перше заслати там и давала-м три разы отберати хижу и
крест, то так ём долго чекала, бо не могла-м знимкы достати. Аж тепер ём достала, то их посылаю, жебы сте виділи, як хижка вы-
глядят, а крест с боку одобраный, то ся выдае, же кус похиленый,
але он ест цілком простый.

Хижка Клемена Штеклі. Клемен Штекля, то ест отец Андрея
Штеклі в Юнкерс, Н. И. Перед хижом стоит Анна Криничин
из рода Худинци.

Знаменито организаваний Ганчовско-Річчанский Кермен, отбывшиийся 5 септември 1954 року в Карпатогоруском
Американском Центрі в Юнкерс, Н. І. На фотографии видно лем часть из присутных больше, як 400 гостей.

А тепер доношу Вам о своєму поводженню. То оно розмізите. Хлопець мій видал з поду і поламав руку в локти. Його взяли "поготів'є" до шпиталя до Горлиць, то було там три тижні, бо мал на руку операцію. Поскладали му єй так, що тепер му ліпше, але я николи спокою не мам, бо мам великих витрат. Двоє дітей мам в школах. Хлопець ходить до школи до Ясла, уж п'ятий рік, а дівчина ходить до Бобови другий рік. И так мушу за обов'язок платити, а немам откаль. Діти хотіли учитися, то єм их від науки не сперала, але на мя барз тяжко, бо треба приодіту в утримання платити, а помочи не мам від никого, бо в Америці не мам ніякої родини, та мі от никаль не приденич, так як другим людям приходить.

Хлопець начал до школи ходити іще на заході, а як зміє звернули до Ганчови, то хотіл ходити далішне і ходить до Ясла. А дівчина мам куляє. Як мала шість років, то ся єй штосі стало в ногу, в клубі го заболіла і єй дала-м до шпиталя до Познання і була там відома рока. Мала операцію на ногу, і за відома рока була в гіпсі. А тепер єй ліпше, лем же має єдину ногу коротшу і кулят. Та єм єй дала до школи, жебся ся учила, і ходить в Бобові.

Вшитким ся мушу сама старати, бо газди не мам, уж осьмий рік, як не живе. А всеце не мам Вам, що нового писати лем Вас поздоровляю всіх разом дуже красно і мило і особливо поздоровляю Андрия з женом і с дітьми красно і мило. Зостанте здоровими.

Крест в загороді поніжі хижки Клемена Штеклі, в селі Ганчові.

Вид цілой хижки Клемена Штеклі в Ганчові, повіт Горлиці.
Фотографии були браны в літі 1960 року.

НАРОДНЫ ПІСНІ ИЗ ГАНЧОВЫ

1.

Мал сой сокирочку, оттяла мі ножку,
Под мі, мила, подай зимою води трошку.
Я бы ти подала, мамка бы мя лаяла,
Жес-м тя затримала с вечера до рана.
Ой, не так до рана, яко до полночи,
Кедъ ты от нас ишол, співали котуци.
Співали котуци, яко два органи,
Не преберай собі, шугай малюваный.
Шугай малюваный, не преберай собі,
Жадна кисасоня не пойде за тебе!
Ани кисасоня, ани жадна пані,
Не преберай собі, шугай малюваный!

2.

Співала-бым собі, шугаю, о тобі,
Але ты парадный, позераш по собі.
Парадный ты шугай, парадны очы машь,
Ани кроплі крові справедливой не мачы!

3.

Не буду лен брала, ани пристерала,
Бо мі моя мама вечерю не дала.
Беру лен, беру лен, велька роса на нем,
Пошол мой миленький, и я пойду за нем.

4.

Ой, Боже мій, Боже, што я наробыла?
Люде по вечері, а я не палила.
Ани-м не палила, ани не запалю,
Мильт мі ся женит, а я в вельком жалю.

5.

Там под лісом Феся телятка пасала,
Телятка пасала, весело співала.
Аж ся по долині голос розлягає.
Што там, Фесю, робиш, што под лісом ходиш?
Телятко шукаю, што мі ся згубило,
Червеном ниточком зазначено было.
А я тобі буду телятка пасати,
А ты мі будеш хорошо співати.
Сіли собі і стали гварити:
Кед ся пожениме, як будеме жити?
А стара маті стала ихглядати,
Як она их нашла, стала их ляти.
Ой, маті, ты маті, перестан ляти,
Возму я ти Фесю, не будешь єй маті.

6.

Люляй, же мі, люляй, кед мі машь люляти,
Бо я не мам коли тебе колысати.
Люляй, же мі, сину, хоц єдну годину,
Усний мі і zo дві, даст ти пан Бог добрі.
Усний же мі, усний, великий виросяній,
Великий, як я, білый, як лелія.
Колышь же ся колышь, колысечко сама,
Жебы я си пошла до роботы с рана.
Люло, же мі, люлю, вшию ти кошуло,
Як не будеш спати, вшию ти кабатик.
Люляй же мі, люляй, лем ся не утуляй
С той новой колыски до чорной землички.
Люляй же мі, люляй, колышу я тебе,
А як ты мі уснеш, то я лину тебе.
Колысала біл-м ти і во дни і в ночі,

— 70 —

Жебы-м ся по тобі дождала помочи.
Ой, сину мой, сину, я про тебе гину,
Ни во дни, ни в ночі, нигда не спочину.
Ой, люльяй мі, люльяй, сину мой молодий,
Як ся постаріо, не подашь мі води.

7.

Горе, рыбко, горе, горі быстром водом,
Ці ми розлучены, моя мила, с тобом?
Дай, качмаръ, палюнky, бо фриарка иде,
Ани ся не звайд, што ти за ину приде.
Єдну мі так даєш, другу мі боргуєш,
А третью сий, жиде, на стіну малюєш.

8.

Ой, співам я сой, співам; такий мій обычай,
А хлопці думают, же я ся залициам.
Там поніже села, там карпелі садят,
Інче я маленька, уж ся на мі вадят.
Там поніже села, там карпелі сюот,
Інче я маленька, уж ся до мя сміот.

9.

Діти мої, діти! Мала я вас дуже,
Так сте ся розышли, як пташки с галузей.
Ой, Боже, мій, Боже! Што буду робити?
Не хце мі янгялто с овцами ходити.
Ци мі го продати, ци мі го забити,
Ци мі го кащарці за пиво пропити?
Ой, Боже мій, Боже, яка то ночь кратка,
Інче-м не приснула, уж мя зганят матка.
Інче-м не приснула на новой постели,
Уж мя зганят матка: встань-же до кудели.

10.

Така моя жена, як трава зелена.
Я такий зелений, як бы-м не мав жены.

11.

Ой, пила, пила, чепец стратила,
А пришла до дому, тай мужа била.
Била го в сінях, била го в хаті:
А иль-же, мій мужу, чепця глядати.

— 71 —

Пришол до корчмы: добрый день, люде!
Кто чепец мі найде, налізне буде:
Кварта палюнки и корец проса,
Бо моя женечка простоволоса.
Дул вітер с горы, дул вітер с долы.
И зорвал чепчико бабі с головы.
Ишол жидиско през болотиско,
Тай вытяг чепчико за мотузиско.

12.

Сподабал ся мі пряшовский мадьяр.
Я му дала перко, он мі дал таляр.

13.

Ой, в лісі, в лісі слонко горяще,
Пасло дівчатко волы на луці.
Ой, вишло к ньому на сивом коню
Младый Янчик: жен, дівча, волы до дому!
Ой, Янчик, Янчик, наврац мі волкы,
Дам ти перечко с дробной фіялки.
Не так с фіялки, як с маєрану,
Прийдеш си по них в неділю рано.
В неділю рано, як слонко сходит,
Уж мой миленький под перком ходит.
Кед бы-м я знала, котра му дала,
Дораз бы я ей главичку зняла.

14.

Пошол пан на ловы през долы на горы.
Стрітил он там шварне дівча, пасе волы.
Она муся скрыла, надобна дівчина.
Прикрылася листочками зеленої ліщины.
Пан си с коня зышол глядати той дівчини.
И нашол он же дівча в зеленої ліщині.
Дал он ей пантлики, дал вшелякы масти,
Абы собі помашала свои жовты власы.
Хотъ бы-м намацала с рана до вечера,
Уж не буду таком, як была я вчера.
А пришла ку дому, конец стоял сіла.
Отец ей пытае: чом так поблідла?
Утратила-м вінец и дівоцку волю
Про штыри волы, што-м пасла в полю.

15.

Ой, кумо, кумо, добра горілка,
Напиймесья, кумо, до понеділка,
От понеділка аж до вторка,
Напиймесья, кумо, добра горілка.
А от вторка аж до середы,
Напиймесья, кумо, бо сме терезвы.
А от середы аж до четверга,
Напиймесья, кумо, бо нам так треба.
А от четверга аж до пятниці,
Напиймесья, кумо, бо мы не пяніци.
А от пятниці аж до субботы,
Напиймесья, кумо, бо зме с роботы.
А от субботы аж до неділі,
Напиймесья, кумо, за добром хвилі.

16.

Пониже млина густа березина,
Шумна тата дівка, што мя любила,
Што мя любила и шанувала,
Вывела мі коня и осідала.
Вынесла рыбку и хліба скыбку:
Ой, на-же ты, милый, вечеро вишитку!
Ище вынесла и пугар вина,
А найже ты, милый, што-м тя любила.

17.

Хоц я и худобный, с худобного дому,
Так мі пан Бог світіт, як и богатому.
Веду коня до Дунаю, не хоче мі пити,
А лем крутит мі головом, хоче мі забити.
А де тата студенечка, што голуб купался,
А де тата дівчиночка, што я с ньом кохался?

18.

Добри тобі, моя мила, на постели спати,
А я мушу скоро рано до роботы встati.
Уж я иду на роботу, уж фабрика трубит,
На мене бас криво смотрит, он мене не любит.
А ты, басу, а ты, басу, я ся тя не бою,
Бо я поіду гет от тебе в родну землю свою.

Я в неділю п'яна була, в понеділок спала,
А во вторник снопов сорок пшеници нажала.
А в середу висушила, в четверг молотила,
А в п'ятницу продавала, в субботу пропила.

Уж минули всі весілля, уж в Ганчові тихо,
Гусли, баси заміли, а циганам лихо.
А неборак пан староста, на груди захрапнул,
Лежит бідак на кочергах, іще нич не хліпнул.
А свашенька покашлює, присіла, як сова
И лем дрімат на припецку, не гварит ни слова.
А дружкове с друженькама жалосно вздыхают
Штырі дни по весіллю потіхи глядають.

На зеленої убочі дівча ленік мочить.
Шугай ся єй припратят, ци ма чорни очи.
Кебы таки очата в крамі продавали,
То бы собі дівчата хлопцям купували.
И я бы купила своюм фраїрови,
Жебы му чорні, яко гавранови.
Іще бы-м му купила перстеник на палец,
Жебы ся му миготал, як пойде на танец.
Іще бы-м му купила скорні с остружками,
Жебы собі черкоткі горі Горлицями.

Кед я ішол без тог лес, без лес калиновий,
Станул я сой на камень, камень мармуровий.
А с под того каменя водичка виливат.
Напиця ей, мила, кед єс справедлива.
Як бы я ся напила, красу бы-м стратила,
Тримай красу до часу, не дай ей хлопцам взяц.
Тобі квітне, тобі квітне за калапом ружина,
А мі плаче, а мі плаче на колінах дитина.

Гей, до Львова тата дражка, до Львова, до Львова,
Высаджена виноградом, высаджена довкола.
Ішло по ньом младе дівча и там си заснуло,
Ішло за ньом ей отец, лем оно не чуло.

Вырубал бы-м винограду, вырубал — не вмію,
Зобудил бы-м свою доню, зобудил — не смію.

Никто мі не винен, сама я, сама я,
Жем полюбила гультай, гультай, гультай.
Гультай нич не робит, лем си пье,
А приде до дому, мене бье.
А я на то не дбаю, не дбаю, не дбаю,
Иду до корчмички, гуляю, гуляю.

Дубе, дубе! Што с тебе буде? А з явора трое буде:
Буде ложка и колыска и віялка до боїска.
Не поїду до ліса, не поїду без сокири,
Што бы я там робил без милой дівчини?
Нарубал я бучки, возму дівча на ручкы,
Буду єй колысал помалоцькы.

Под видядом рокита червено, біло розсвіта.
Ішов милый коло ней и выломил си цвіток с ней.
Ци ты, милый, не мытый, же маши цвіты с рокиты.
Жебы я ти любила, красший бы ти вивила,
Красший, сам чудесний, на вершочку злаченый.

Ішол жовнір без ліс, без ліщину,
Надыбал там молоду дівчину.
Ты, дівчино, личка румяного,
Переночуй мене хлопця молодого.
Я бы тебе переночувала,
Кед бы я ся здрады не бояла.
Ой, дівчино, не бойся ничего,
Не здрадил я на світі никого.
Ани мой конь стайні не престоит,
Ани зброя клинков не подомит.
Спит си жовнір, спит си младенький,
Пробудился, та уж день бліменький.
Ой, дівчино, яка ты здрадлива,
Што ты мене рано не збудила?
Ой, за то я тебе не збудила,
Бо я тебе вірно полюбила.

Кед я спала пред своїми дверьми,
Пришли ку мії триє младенцы;
Всіх трох я их красні привітала,
Всім трьом я им подарунки дала:
Ой, едному гедвабну хусточку,
А другому на калан перечко,
А третьому сама я си дала,
Бо-м третього вірно любовала.
Моя мила, не слухай никого,
Лем ся тримай розуму свого;
Хоц бы-с мала лем єден кабатик,
Моя мила, не зохабим я тя.

Ой, на луці зеленої пасутся там елені,
Проходиться Янічек в камізельці зеленої.
Кед бы ты мой милый поимал мі елена,
Сподабала бы ся камізелька зелена.
Ой, на горі, горі, зеленої отаві
Пасло дівча два волы, пришли к ней гайтове.
Заяли му два волы, Зачекайте гайтове,
Най си волы напасут, най побіжу до дому
И принесу въмену за отаву зелену.

Мам я красну заградочку,
Посію в ней фіялочку.
Фіялочка дробно сходит,
Моя мила за мнов ходит.
Ходит она до машталини
Меджик штыре коні враны.
Коники ся пострахали,
Мою милу покопали.
Моя мила лежит хора,
Треба идти по доктора,
По доктора и по бабу,
Штобы дала даку раду.
Баба пришла, раду дала:
Буде Гання колысьала.
А ид мі, бабо, с очы,
Я не спала с милым в нощы,
Ани в нощы, ани во дни,
Лем кусцьок през полудне.

**НАРОДНЫ ПІСНІ СЕЛА ГАНЧОВЫ,
ЗАПИСАНЫ Ф. И. СТРЕПКО**

Як я ишол без тот хотар, возок ся мі розтыркотал.
Зберай, мила, колесечка, будешь моя фраїречка.
Мила, мила, милую тя, рад тя виджу, лем возму тя.
Рад тя виджу от маленька, бо-с мі впала до серденъка,
До серденъка, до моего, не выйдеш мі нигда з нього.
Боже, боже,нич не маме, лем на себе позераме.
Ліпши наши два позоры, як дачын штыры волы.
Штыри волынич не значат, як той грайцар, што ся качат.
Грайцар приде, розлетится, наша любовь не минется.

Верхом иду, коня веду, долинами волы жену.
Кто бы не мал, дал бы му два, бо мі с нима велька біда.

3.

Чые то полечко не оране? То мого милого занедбане,
Оране, оране, але мало, бо ся мі колечко поламало.
Колечко зламало, ручка спадла, чого-с ты мила так поблядла?
Як ся ти зламало, дай направиц, научся мой сыну, господариц.

4.

Червена ружа трояка, мала я мужа пияка.
Нич он не робит, лем все пье, приде до дому мене бье.
Не бий мя, мужу, не цярай, лишу ти діти и піду за Дунай.
Як я на лодку сідала, блом хустином махала.
А слезы з очей капали, біле личко змывали.

5.

Горіла липка, горіла, под ньом мила сиділа.
Искорки на ню падали, а хлопци за ньом плакали.
Не плачте, хлопци, не плачте, зелену липку загасте!

6.

Будь здрава, землице,
Иду к Америце,
Зарабляти пінязь.
Будь здрава, сестричко,
Не плачте, мамичко!
Ище даколи поверну зас.
Будь здраве шварненьке,
Дівчатко младеньке,

Што-м тя любовал барс.
Надійся на мя кусісі,
Бог даст, что вернуся,
И пак ся будеме миловати зас.
Поїхал за море,
За ліссы, за горы,
Деси в Америці,
Згинул на фабрикі,
И пак не повернул до нас.

7.

Там за нашом хижком зелена яруга,
Там ся похилила зелена галудза.
Галузя схилила, вершок ся зорвал;
Парарадный паробок с Яничком карты грал.
Як грали пограли, полягали спати.
Пришол до них Филиппо, почал их зганяти.
Встань, Ганичко, уж есь ся выспала,
И уж твої віночок быстра вода взяла.
Як она го взяла, то най си го несе,
Зопре она мі го в калиновом лесе.
В калиновом лесе вода древо несе,
Сідит на нем Ганция, жовтві власи чеше.
Чесала, чесала и горько плакала:
Чого-ж я ся, Боже, от милого дождала?

— 78 —

8.

Откаль сонечко сходило, там дівча яблонь садило.
Росни, яблінко, високо и попри землю широко,
Вроди яблочко, або дві, єдно милому, а друге мі,
Красне, червоне, кругляве, на обі страни румяне.
Як ся достане милому, легко буде сердцо мому,
Як ся достане старому, тяжко сердцу мому.
Як старый иде до млина, то росне за ним коприва,
Як милый иде до поля, то росне за ним тополя.

9.

Я си хлопец справедливый, никто мя не віст,
Лем та єдна фраиречка, но она не повіст.
Хоц бы мала повідати, лем она не може,
Сама мене закликала: ход, Ваничку, лєбоже!
Хоц бы мала повідати, сама тому причина,
Сама мене закликала: ход, Ваничку, до сіва!

Аматорский Кружок при Лемко-Союзі в Юнкерс, Н. Й., который
дал многое десятки представлений в самом Юнкерсі, як и в
других близших и подальших місцевостях. Тот кружок все
складается с большинства ганчовяков, между которыми суть
первоклассные таланты народной штуки.

— 79 —

За горами, за лісами,
Танцувала Маринка с гусарами.
Бо гусаре красни хлоцци,
Піду с нима танцувати до полночи,
От полночи аж до рана.
Побацуешь, Маринко, танцуванья.
Там на луці жовте квітъя,
Уж колыше Маринка свое дитя.
Колисала и горько плакала;
Чого я си, милый Боже, дочекала?
Дождала-мся жалю и фрасунку,
Не мам в день, ани в ночи выпочинку.

Ганчовски дівчата на переселеню в Савітском Союзі, коло Тернополя, скрепчут компері и співают свои народны співаникы, котры они не забыли из родной Лемковины.

ТРИМАЙМЕСЯ СВОГО

Милы братъя и сестриці
З Лемковины молодиці,
Не забудьте своего слова,
Хоц жнете в Америці.

Нянкове ся бараз старали,
Абы всім нам школу дали,
По лемковскы говорили,
Русской азбуки учили.

Родиче то выконали —
Школы про нас сбудували,
Ходили мы всі до школы,
Не забудеме свойой мовы.

Наши слово ест миленъке,
Для каждого, с нас миленъке,
Тяжко было го сохранити —
Не дайме му загинути.

Мудры люде ся старали,
Книжки нам видрукували,
Жебы зме ся всі учили
Бы зме остатні не были.

Учили нас всіх писати,
На таблицы рахувати
И на мапі показували,
Абы зме и за світ знали.

Научили нас газдувати,
И як землю управляти,
Штобы хліба дома мати
И родину выховати.

Як зме землю звырабляли,
Польськи паны нас выгнали,
Наши школы поваляли,
Абы зме их не мали.

Абы зме все темны были,
Свое слово позабыли,
Так мы зато ся тримайме,
Весьо, што наше — сохраняме.

Boosters

NEW YORK STATE

Richfield Springs

Harry and Tereska (Dzula)
Stekla
R. D. 2.

Little Falls

Wasil and Ewfrozia (Chudyn-
cia) Krenichyn.
R. D. 2.

Fort Plain

Doshna Dimitri
R. D. 1.

Hudyncia Alex and Julia
Doshna Hudyncia
R. D. 1.

Yonkers

Mr. & Mrs. Timothy Fecica
59 Bennett Avenue

Fecica Simeon
46 Bennett Avenue

Mr. & Mrs. Anthony Durkot
58 Bellmont Avenue

Mr. & Mrs. Durniak Daniel
125 Yonkers Avenue

Durniak Ignatius & Antonina
17 Garfield Street

Durkot Michael
13 Porach Street

Durniak Mary Sudol
2 Doverlane

Stekla Andrew and Anastasia
348 Ashburton Avenue

Brown Max
94 Woodworth Avenue

Honcharik Ester Mrs.
46 Bennett Avenue

Mr. & Mrs. John Malutich son
Sam.
131 Yonkers Avenue

Mr. & Mrs. Telychka John
30 Colin Street

Mr. & Mrs. John Kalakuka
586 Park Avenue

Kitchura Stephen
425 Nepperhan Avenue

Cislak Nickolas
Cislak Mary
Cislak Sophie
Cislak Andrew
29 Westerly Street

Mr. Stephen Kopey
556 Yonkers Avenue

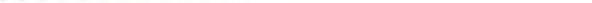
Mr. & Mrs. Michael Porada
556 Yonkers Avenue

Mr. & Mrs. Peter Corba
84 Loring Avenue

Miss Helen Koblesh
348 Ashburton Avenue

Mr. & Mrs. John Slivka
65 Colin Street

Mr. & Mrs. Andrew Hrabsky
410 Walnut Street

Boosters

New York City

Kukulka Paraska Yuskevich
409 East 6th Street

Filak Yulianna Yuskevich
409 East 6th Street

Mr. & Mrs. John Wandzilak
18 Ducan Pl.
Oceanside, L. I.

NEW JERSEY

Bayonne

Cap John & Evdokia
81 24th St.

Demay Theodore & Mary
(Chudyncia)
81 E. — 24th Street

Demay John & Mother Anna
Gluz
81 West 42nd Street

Demay Simeon & Theodosia
(Korbelak).
72 East 26th Street

Sokol Joh (Ropki) and wife
Uhaska Doshna from Hanczo-
wa with five children.
24 — 29 St.

Pelechach Andrew
74 West 28th St.

Vanko Akim
766 Ave. A.

Linden

Kulik Magdalena (Perun)
1716 Elizabeth Avenue

Perun Miron
884 Baldwin Avenue

Boosters

Kania Anton
225 Robinwood Terr.

Yadlowsky Osif
212 Prince Street

Rahway
Shipley M. Alexandra
183 Monroe Street

Cybler Peter
897 Westfield Avenue

Windfield
Kania Stefan
15 Sea Fan Avenue

Jersey City
Mamrosh Mitro & Uhaska
(Koren)
84½ Morris Street

Mlinarik Anna (Koren)
113 Sussex Street
Wandzilak Antosia and hus-
band from Zdynia Michael
Chowansky
112 Sussex St.

Elizabeth
Teresa Marshalok Hundowsky
236 Eary St.

CONNECTICUT

Stamford
Batuska Mary
Brenia A.
Curik J. S.
Chudyncia Anthony
26 Woodland Fl.
Klymkowski Julia
Gluz Peter

Dekonys Mary
Litwak Julia
Troc Mary
Omeluk Anna
Stekla John
31 Elmercroft Rn.

Stashenko Vasil
Hnatowich Vladimir
Hnatowich Maria
Koda F.
Koda P.
Koda J.
Chale Pharmacy
Karps Hardware
Kashimers Liquor Store
27 Pacific Street

Red Cron Pharmacy
Al Ken Flower Shop
366 Allender Street

A. F. Marciano
89 Manhattan St.

PENNSYLVANIA

Ambridge
Betley Simeon & Paraska
Betley John
Betley Peter
981 Ridge Rd.
Demay Theodore & Mary
151 Locust Street
Demay Pawel
305 Wilson Avenue
Fecica Andrew & Juia
Fecica Theodore
Fecica Fimija
573 Virginia Ave.

Boosters

Kundrat Elena
821 — 25th Street
Mamrosh Anton & Maria
Mamrosh Simeon
Mamrosh Nancy
299 Wilson Ave.
Peholar Sophie
151 Locust St.

Russinko Ivan
1007 Short Street
Zvatykanich Herseny
240 Park Rd.

Pittsburgh

Matuch Anna
174 Woodhall Drive

OHIO

Akron

Artymovich Max
Artymovich Rose
918 Eva Avenue

Durniak Tymothy
Durniak Paulina
2233 Watkin Ave.
Halchak F. John
Halchak Mary
974 Lovers Lane

Halchak Jacob
Halchak Angelina
820 Eva Ave.
Homa Evdokia
1018 Pardee Ave.

Mikulak Simeon
Mikulak Hrihor

Mikulak Stephen
Mikulak Michael
1191 — 7th Ave.
Mlynar Peter
573 Ordello Ave.
Lorko Krestina (Pochna)
1008 Fardee Ave.

Louis Akila
2233 Watkins Ave.
Karny Juliana, daughter
Zaluski Melania (Durniak,
mother)

Popovich John
347 Chittenden Street

Renchkowsky Tekla
1191 — 7th Ave.

Renchkowsky Theodor
21 Smith Farm Ave

Shafran Yaroslav
35 E. Burno Ave.

Vronik Frank
931 Britain Rd.

Zyliman Dimitri
660 Mohawk Ave.

Zuravel Stanley
1250 Dalos St.

CANADA

Kalakuka Antoni
167 — Third Ave. E.
Prince Ruppert, British
Columbia

Boosters

Boosters

Proch Harry
The Pass, Manitoba
Theodore Kowalchyk
Box 793
Dryden, Ontario

Toronto, Ont.

Fecica John
Fecica Mary
Fecica Stephen
109 Gorevale Avenue

Cislak Olena
33 Marqueretta St.
Mocharska Paraska (Krenicka,
Ropki)
Korbelak Osif
Wolchak Michalina (Chowan-
ska, Ustie Russke)
84 Indian Rd.

Vagreville, Alberta
Doshna Osif
Wandzilak John.

НАША ГАНЧОВА

Игнатий Дурняк.

Ганчова, Ганчова,
Я тя не забуду,
Приду тя видіти
Нич до гробу піду.

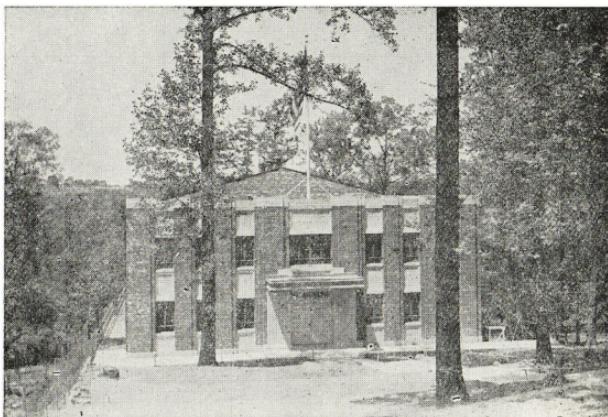
Приду тя видіти,
Ци-с ся не встаріла,
Бо за тобою думка
Нич ся не змінила.
Все на мысли сідіши
Ты красне селечко,
За тебе вспоминат
Все мое сердечко.

Не мож ти забыти
Своими мыслями,
Ях лівки на луках
При леві співали.
Была ты Ганчова
Красно сбудована,
Долов селом ріка —
Понад ріку лава.
Коло лави в вечер
Хлопці ся сходжали

Красно, гармонийно
Співанки співали,
И я меже нима
Тенором заводил,
Аж ся по Плазинах
Голос нам росходил.
Ганчова, Ганчова,
Чом тобі пропасті,
Сут братя на Шльонську,
Други у області.
Братья на области
Всі ся тя думают,
А братья на Шльонську
Всі го проклинают.
С Ганчовы зо Шльонську
Всі ся повертайте.
До кооперативи
Вшитки приставайте.
И я ку Вам приду
Ганчову видіти,
Як скі мі полюбить —
Остану там жити.

CARPATHO-RUSSIAN AMERICAN CENTER, Inc.

нараторусский американский центр
в юнкерс, н. и.

За Карпаторусску Народну Будову в Юнкерс знає нині вся карпаторуська еміграція в США і в Канаді. Построєнна в 1938 року, тата Народна Будова за послідних 22 роках була місцем багатьох історичних собраний і торжеств нашої еміграції.

В Народній Будові К. Р. А. Центра є велика, модерно устроєна гала на концерти, представлення і масові збори. В ній може поміститися до 1,200 осіб.

В Народній Будові К. Р. А. Центра є ресторан, отриманий всідля для публіки.

Ганчови не лем из Юнкерс, но всяды, где они живут тут в Соед. Штатах помогали строить эту Народную Будову, не лем своими членскими взносами, но и работой и всем, чем лем могли помочь ей побудуватися.

CARPATHO-RUSSIAN AMERICAN CENTER, Inc.

556 Yonkers Avenue, Yonkers, New York

Tel. Yonkers 9-9201

YONKERS, N. Y.

Tel. YOnkers 9-9160

WOODWORTH RESTAURANT & BAR

Finest Foods - Wines - Liquors

ANTHONY DURKOT, Prop.

Шлеме сердечны поздравления на Ганчовский Кермеш!

Ци то хвиля, ци то слота —
Полно люди все в Дуркота,
Найдеш всяких там краянов,
А найвеце ганчовянов.
Бо Антона всі уж знают,
То до него загощают.

Бо он гостит и доливат
И каждому приповідат,
А жену ма из села Жданыя,
Добра з ней газдзия.
Цільй Юнкерс перейдете,
Мильшой Свы не найдете!

Вступте и Вы, ии Вам подорозі, ци не подорозі. То ест наша
честна и славна лемковска фамилия Дуркотов.

66 WOODWORTH AVE.

YONKERS, N. Y.

YONKERS, N. Y.

ІГНАТИЙ ДУРНЯК И ФАМИЛИЯ: — С ліва на право: — Сын Владимир со женом Юлию, родичи Антония и Игнатий Дурняк, дочка Мария и зять Осип Судол. На переді внутика Лора Судол.

Tel. YOnkers 3-8233

Ignatius Durniak

Grocery & Delicatessen

Bottled Beer, Soda

& Cigarettes

А в Юнкерсі у Дурняка
Есть гроцерия не хоцъяка.
Што загадаш, вишитко має,
Каждый день си выподає.
Масло, ролсы, хліб,
Кексы и колбасы,
Гроцерии первой классы —
Нич планного ніт.
Зайдте дашто сой купити —
Буде вдячный вас видіти.

17 Garfield St.
Yonkers, N. Y.

Иван и Варвара Малютич зо сыном Семаном.

Я приїхал до Америки в 1911 року із села Ріпок, Горлицького повіту, на Лемківщині. Приїхал я до Шевандору, Па., і там дostaла роботу на "бреху", то єсть така фабрика, где ся чистило угіля. Мал ём плану 10 центов на годину, а робили зме тогда 9 годин, то було на день 90 центов цілого заробку. Там робили тоже многи ганчовяне. В 1912 року я переїхал недалеко от Шевандору до містечка Майнбергвілл, Па. Там ём робил уж розмінти роботи и по ліворі и внутрі. Ту я переробил 7 роков. В 1920 року піхал ем к сестрі до Ньюарку, Н. Дж., Антонини, по мужу Швен. Там робил ем пару місяців и так поїхал до Юнкерс, Н. И. Тут я встрітій дівчину, а тепершні мою жену Варвару Мікуляк. Моя жена походить зо села Ганчовы, из роду Мікуляков, а їй брат Ванью живе тепер в Сovітському Союзі. Жена моя приїхала до Америки в 1913 року до Юнкерс, Н. И. и цілый час живе тут в Юнкерс. Ми побралися в 1921 року, а в 1928 року були зме на "ве-кейшин" в родных селах — в Ріпках и Ганчові за 4 місяці, то не забудемо николи туту нашу візиту родного краю.

Тут в Юнкерс купили змея штор (склеп) и малый домик ироби-
ме малый бизнес до того часу. Маме єдного сына Симеона, который
кончит теперь высшую школу колледж.

Поздоровляме всіх ганчоянів, як тут в Америці, так в старом краю, і где бы они не были на нашей земли.

Иван, Варвара и сын Семен Малютич.

Анастасия Глюз на роботі
в своєму ресторані.

361 Nepperhan Ave.
Yonkers, N. Y.

Tel. Yonkers 9-9236

**NEPPERHAN VALLEY
RESTAURANT**

THEODORE GLUS, Prop.

Каждый лемю в Юнкерс знае,
Где Теодор Глюз бизнес мае.
Первоклассный товар, свіжий,
О том знают даже чужи.
Зайдте же до пляцу його,
Он обслугиж Вас каждого.
А як дашто вас мордує,
То он на то лікы мае.
Не миняйте же свого,
Бо то крайн из Сквиртного.
А миссис Глюз из Ганчовы,
Пирогы из рожками
Плынут в маслі и зметані
Всяки ідла и закуска —
Вино, арак, пиво, виска.
Закусите и выпьете,
Всяке горе забудете.

Tel. Yonkers 8-8530

WIRING

DANIEL ZURAW

Licensed Electrical Contractor

LICENSE No. 47

Specialist In Improved Reconversion Lighting
Adequate Wiring
Save Yourself Inconvenience and Expense Later

Я тут в Амеріці рожденний і в краю на Лемковщині никої не був, але мой отець жив в Ганчові і нераз розповідал нам дітям за Ганчову і єй жителів. Длятого шло сердечний привіт всім ганчовянам на том прадніку-кermешу.

61 Croton Terrace

Yonkers, N. Y.

Yonkers 5-5728

JOHN & PETER BIBKO
Bibko's Wines & Liquors
367 Nepperhan Avenue
Yonkers, N. Y.
Free Delivery

Yonkers 5-4231

DLHOS DECORATORS, Inc...

Fine Furniture Decorations
Slip Covers — Draperies
Custom Built Furniture
194 Ashburton Avenue
Yonkers, N. Y.

Yonkers 9-3463

ERNEST RAHL
Television Service
Radios—Color TV—Tape
Recorders

Phonographs-Hi Fi-Electrical Appl.

Говориме ва славянских языках
75 Yonkers Ave. Yonkers, N.Y.

Yonkers 9-9249

YONKERS AVE. TOVERN
CRESTINE ASTRAB, Prop.

—0—

95 Yonkers Avenue
Yonkers, N. Y.

VALLEY VIEW REST

MICHAEL PUPCHEK
R. D. 2.
Little Falls, N. Y.

Compliments of
**AMERICAN RUSSIAN
CENTER IN AKRON, OHIO**

JOHN F. HALCHAK, Sec-y
888 S. Arlington St.
Akron, Ohio

MONTICELLO RESTAURANT

HARRY and THERESA
STEKLER
R. D. 2
Richfield Springs, N. Y.

BOSAK FUNERAL HOME

"Serving Since 1919"
STAMFORD, CONN.

Phone DA 4-5751

TULINSKI PHARMACY

740 Atlantic Street
Stamford, Conn.

European Prescriptions Filled
and Shipped

SCALZI'S
Paints — Wallpaper

22 Long Ridge Rd., at Bull's
Head and Main Sts.
Stamford, Conn.

DA 4-7341 FI. 8-6263

**JAYS TV
and
ADMIRAL**

Present Best Quality Television
23 "TV For Price of 21"
With Bull Service Thats
Jay TV LI 87718
59 Manhattan St.
Stamford, Conn.

ROMANS CLEANERS

690 So. Panper St.
Stamford, Conn.

KESNICK'S LIQUOR STORE

JOHN SAWICKI, Permittee
734 Pacific St.
Stamford, Conn.

Я, Елена Шкирпан, из Маластова, пов. Горлицы, вдова по Александру Шкирпану, в Стамфорде, Конн., разом с моими детьми шлю сердечное приветствие Комитету и всем ганчовцам по поводу III Ганчовского Кермеша, и признаю, что изданием памятной книжки ганчовцяне выполнили найкрасиву народну роботу взглядом свого народа и свого родинного села.

Tel. EVERgreen 4-8249

J. K. ADAMIAK

Jay's Restaurant and Bar

CABARET DANCING & CATERING

(Cor. North 9th Street).

145 Bedford Avenue

Brooklyn II, N. Y.

Сердечный привѣт всім Вам, сестрам и братьям ганчовианам, где бы Вы не жили на свѣтѣ, найциркѣшы пожелания успїшного III Кермеша и крепка конгратуляция за издаѣтельство Вами той памятной книжки, которым отзначили сте тот важный период воскресенія Ганчовы до нового житїя.

ГЛАВНЕ ПРАВЛЕНИЕ ЛЕМКО-СОЮЗА,
РЕДАКЦИЯ "КАРПАТСКОЙ РУСИ"
И ВСІ ЄСІ РОБОТНИКИ И СОТРУДНИКИ.

ФАМИЛИЯ ГРИГОРИЯ И МАРИИ ДУРНЯК ИЗ БРУКЛИНА, Н. И.

Григорий Дурняк приіхал до Америки 14-го января, 1909 до Шенандору, штат Пенсильвания.

Оженился с Марию из роду Ковальчик, 26 мая, 1912 року. Родиче Григорія Дурняка називалися — Максим і Теодосія Дурняк. Родиче по жени називалися Софроній і Февронія Ковальчик.

Мы живем под адресом:

Harry Durniak
946 Lorimer Street
Brooklyn, N. Y.

Tel. EV. 3-0810